

PREZES
NAJWYŻSZEJ IZBY KONTROLI
Marian Banaś

KRR.410.4.1.2023

Pan
Czesław Siekierski
Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi
Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi
ul. Wspólna 30
00-930 Warszawa

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

P/23/037 – Wsparcie rolnictwa ekologicznego

I Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, ul. Wspólna 30, 00-930 Warszawa
Kierownik jednostki kontrolowanej	Czesław Siekierski, Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi od 13 grudnia 2023 r. W okresie objętym kontrolą funkcję kierownika jednostki poprzednio pełnili: Anna Gembicka, Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi od 27 listopada 2023 r. do 13 grudnia 2023 r. Robert Telus, Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi od 6 kwietnia 2023 r. do 27 listopada 2023 r. Henryk Kowalczyk, Wiceprezes Rady Ministrów, Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi od 26 października 2021 r. do 6 kwietnia 2023 r. Grzegorz Puda, Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi od 6 października 2020 r. do 26 października 2021 r. Jan Krzysztof Ardanowski Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi od 20 czerwca 2018 r. do 6 października 2020 r.
Zakres przedmiotowy kontroli	Udzielanie pomocy finansowej na wsparcie rolnictwa ekologicznego Rozliczanie pomocy finansowej udzielonej na wsparcie rolnictwa ekologicznego
Okres objęty kontrolą	Lata 2019–2023, z uwzględnieniem faktów i dowodów wykraczających poza ten okres mających znaczenie dla badanej działalności
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ¹
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Departament Rolnictwa i Rozwoju Wsi
Kontrolerzy	1. Juliusz Rzeszotarski, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr KRR/31/2023 z 9 października 2023 r. 2. Aldona Kostrzewska, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr KRR/32/2023 z 9 października 2023 r. 3. Maciej Kucharski, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr KRR/33/2023 z 9 października 2023 r.

(akta kontroli str. 1-3)

II. Ocena ogólna² kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi³ realizował działania w zakresie finansowego wsparcia rolnictwa ekologicznego. Wykonał wnioski z poprzedniej kontroli NIK z 2018 r., co przyczyniło się do poprawy realizacji zadań związanych ze wsparciem rolnictwa ekologicznego.

Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi opracował i wdrożył ramowe plany działań dla żywności i rolnictwa ekologicznego na lata 2014–2020, 2021–2027 i 2021–2030, w których określono zadania realizowane przez Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi oraz jednostki podległe i nadzorowane.

¹ Dz. U. z 2022 r. poz. 623, dalej: ustawa o NIK.

² Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

³ Dalej także Minister RiRW.

Głównym narzędziem finansowego wsparcia realizacji zadań określonych w planach działań dla żywności i rolnictwa ekologicznego były środki na działanie „Rolnictwo ekologiczne” w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020, dla którego Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi pełnił funkcję instytucji zarządzającej.

Nie określono natomiast w ramowych planach działań dla żywności i rolnictwa ekologicznego źródeł ich finansowania z budżetu państwa i budżetu środków europejskich oraz wielkości ponoszonych nakładów finansowych na rolnictwo ekologiczne.

Zdaniem Najwyższej Izby Kontroli niezbędnym jest wskazanie w tych planach źródeł i wysokości finansowania. Pozwoli to na prawidłowe i racjonalne wsparcie finansowe rolnictwa ekologicznego.

Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi prowadził monitoring oraz sprawował nadzór i kontrolę nad jednostkami podległymi i nadzorowanymi realizującymi zadania w zakresie rolnictwa ekologicznego, analizował i zatwierdzał sprawozdania, raporty oraz informacje z zakresu rolnictwa ekologicznego otrzymywane od tych jednostek. Współpracował także z radami doradczymi do spraw rolnictwa ekologicznego.

Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi prawidłowo udzielał dotacji na badania naukowe, których wyniki wykorzystywał do upowszechniania wiedzy o rolnictwie ekologicznym, wspierał działania edukacyjne, informacyjne i promocyjne prowadzone przez jednostki podległe i nadzorowane, a także opracowywał i przekazywał do Unii Europejskiej informacje i sprawozdania dotyczące rolnictwa ekologicznego.

Osiągnięte zostały cele przyjęte w ramowym planie działań dla żywności i rolnictwa ekologicznego na lata 2014–2020 w zakresie zwiększenia liczby funkcjonujących przetwórci ekologicznych oraz wartości rynku żywności ekologicznej.

Nastąpiło zwiększenie powierzchni ekologicznych użytków rolnych z 484,7 tys. ha w 2018 r. do 507,6 tys. ha w 2019 r. i do 554,6 tys. ha w 2022 r., a także liczby zwierząt gospodarskich utrzymywanych w warunkach ekologicznych odpowiednio z 357,1 tys. sztuk w 2018 r. do 875,3 tys. sztuk w 2022 r. – istotnych dla wzrostu produkcji ekologicznej.

Najwyższa Izba Kontroli zauważa jednak, że wzrost łącznej powierzchni ekologicznych użytków rolnych w ciągu czterech lat, tj. 2019–2022, nastąpił tylko o 9,3% (z 507,6 tys. ha do 554,6 tys. ha), zatem przy takim tempie wzrostu i nie w pełni prawidłowym funkcjonowaniu mechanizmu wspierania rolnictwa ekologicznego istnieje ryzyko nieosiągnięcia przyjętego w Ramowym Planie Działań dla Żywności i Rolnictwa Ekologicznego w Polsce na lata 2021–2030 celu, tj. podwojenia do 2030 r. powierzchni ekologicznych użytków rolnych i osiągnięcia ponad miliona hektarów tej powierzchni.

Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi zrealizował wnioski pokontrolne z poprzedniej kontroli NIK⁴ dotyczące m.in. zapewnienia stabilności przepisów wykonawczych wydawanych w obszarze rolnictwa ekologicznego, wykorzystania wyników zleconych prac badawczych, analiz i ekspertyz do prowadzenia działań stymulujących rozwój rolnictwa ekologicznego i rynku żywności ekologicznej, wyznaczenia celu rozwoju sektora rolnictwa ekologicznego i terminu jego osiągnięcia, ustalenie rzeczywistej wartości rynku produktów ekologicznych oraz przygotowania i wdrożenia rozwiązań umożliwiających gromadzenie danych i informacji w zakresie wytworzonych

⁴ Kontrola z 2018 r. Nr P/18/043 Wspieranie rolnictwa ekologicznego.

produktów ekologicznych, a także określenia ich rzeczywistego potencjału do możliwości polskiego rolnictwa ekologicznego.

Najwyższa Izba Kontroli zauważa, że pomimo braku obowiązku prawnego sporządzania rocznego sprawozdania z realizacji ramowego planu działań dla żywności i rolnictwa ekologicznego, to jednak opracowanie takiego dokumentu jest zasadne, gdyż powinien on zawierać podsumowanie podjętych działań, a także analizę osiągniętych efektów i wskazanie kierunków poprawy realizacji poszczególnych działań. Pozwoli to na skuteczne monitorowanie i podejmowanie adekwatnych przedsięwzięć do dalszego wsparcia rolnictwa ekologicznego.

Stwierdzono nieprawidłowość polegającą na sprawowaniu nie w pełni skutecznego nadzoru nad Agencją Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa dotyczącą terminowości wydawania decyzji w sprawie przyznania płatności ekologicznych i realizacji tych płatności. W ocenie NIK może to stanowić ryzyko osłabienia konkurencyjności polskiego rolnictwa ekologicznego. Najwyższa Izba Kontroli wskazuje na potrzebę wzmocnienia nadzoru w tym zakresie.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny cząstkowe⁵ kontrolowanej działalności

OBSZAR

1. Udzielanie pomocy finansowej na wsparcie rolnictwa ekologicznego

Opis stanu faktycznego

1.1. Zgodnie z Regulaminem Organizacyjnym Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi⁶, za realizację zadań Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi w zakresie rolnictwa ekologicznego odpowiadał Departament Rolnictwa Ekologicznego i Jakości Żywności⁷. Powierzone Ministrowi Rolnictwa i Rozwoju Wsi zadania Instytucji Zarządzającej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014–2020 (dalej: PROW 2014–2020) w zakresie działania „Rolnictwo ekologiczne” wykonywał Departament Płatności Bezpośrednich.

(akta kontroli str. 574, 714-726)

1.2. Z dniem 1 stycznia 2022 r. zaczęło obowiązywać rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/848 z dnia 30 maja 2018 r. w sprawie produkcji ekologicznej i znakowania produktów ekologicznych i uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 834/2007⁸. Najważniejsze zmiany w porównaniu do rozporządzenia Rady (WE) nr 834/2007⁹ dotyczyły m.in.:

- bardziej rygorystycznych kontroli -- wszyscy operatorzy w łańcuchu dostaw żywności (rolnicy, hodowcy, przetwórcy, handlowcy, importerzy) mieli być kontrolowani na miejscu, co najmniej raz w roku (w odniesieniu do producentów, u których kontrole roczne nie wykazały żadnych nieprawidłowości przez trzy kolejne lata, organy krajowe będą mogły podjąć decyzję o kontroli raz na dwa lata);

⁵ Oceny cząstkowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena cząstkowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

⁶ Zarządzenie nr 2 Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 11 lutego 2022 r. w sprawie ustalenia regulaminu organizacyjnego Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi (D. Urz. Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi poz. 2, ze zm.).

⁷ Od 14 lutego 2022 r. Departament Rolnictwa Ekologicznego i Jakości Żywności; od 28 kwietnia 2021 r. do 13 lutego 2022 r. Departament Systemów Jakości; od 17 marca 2020 r. do 27 kwietnia 2021 r. Departament Jakości Żywności i Bezpieczeństwa Produkcji Roślinnej; od 26 lipca 2018 r. do 16 marca 2020 r. Departament Promocji i Jakości Żywności.

⁸ Dz. Urz. UE L 150 z 14.6.2018, str. 1, ze zm.

⁹ Rozporządzenie Rady (WE) nr 834/2007 z dnia 28 czerwca 2007 r. w sprawie produkcji ekologicznej i znakowania produktów ekologicznych i uchylające rozporządzenie (EWG) nr 2092/91 (Dz.U. L 189 z 20.7.2007, str. 1, ze zm.) – uchylone z dniem 1 stycznia 2022 r.

- bardziej uczciwej konkurencji -- producenci w krajach trzecich, którzy chcieli sprzedawać swoje produkty w Unii Europejskiej (dalej: UE), musieli przestrzegać tych samych zasad, co producenci UE;
- możliwości wprowadzenia certyfikacji grupowej małych producentów – do systemu produkcji ekologicznej mieli szansę wejść producenci, dla których koszty kontroli były zbyt wysokie, aby starać się o certyfikat produkcji ekologicznej;
- wprowadzenia wymogów w zakresie stosowania minimalnych środków zapobiegających zanieczyszczeniom upraw ekologicznych przez środki niedozwolone;
- ustanowienia bazy danych o dostępności zwierząt ekologicznych do dalszego chowu;
- poszerzenia zakresu rozporządzenia o szereg nieujętych dotychczas produktów, tj. np. o sól, bawełnę, wełnę, wosk pszczeni oraz ustanowienia szczegółowych wymogów chowu ekologicznego zwierząt jeleniowatych.

W dniu 29 czerwca 2022 r. opublikowana została ustawa z dnia 23 czerwca 2022 r. o rolnictwie ekologicznym i produkcji ekologicznej¹⁰, która uchyliła poprzednio obowiązującą ustawę z dnia 25 czerwca 2009 r. o rolnictwie ekologicznym¹¹. Potrzeba opracowania nowej ustawy wynikała z konieczności wprowadzenia do polskiego porządku prawnego przepisów rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/848 z dnia 30 maja 2018 r. Zmiana przepisów prawa polegała m.in. na tym, że działalność w zakresie rolnictwa ekologicznego zgłasza się do Wojewódzkiego Inspektora Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych (dalej: WIJHARS) za pośrednictwem jednostki certyfikującej.

Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi wyjaśnił, że „Procedura przyjmowania zgłoszeń uległa utrudnieniu z uwagi na zapis art. 40 ust. 4 lit. c rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/848 z dnia 30 maja 2018 r. w sprawie produkcji ekologicznej i znakowania produktów ekologicznych i uchylającego rozporządzenie Rady (WE) nr 834/2007. (...), aby nie zmieniać już znanego i sprawnie funkcjonującego systemu przyjmowania zgłoszeń, przyjąłem procedurę, o której mowa w art. 17 ust. 1 ustawy z dnia 23 czerwca 2022 r. Ważnym zaznaczenia jest fakt, że zapis ten faktycznie utrzymuje w praktyce system przyjęty w poprzednich przepisach, tj. przyjmowanie zgłoszeń od podmiotów przez jednostki certyfikujące. (...)”.

(akta kontroli str. 596-631)

1.3. Głównymi działaniami w zakresie rolnictwa ekologicznego i produkcji ekologicznej realizowanymi w Ministerstwie Rolnictwa i Rozwoju Wsi (dalej: MRiRW lub Ministerstwo) oraz przez jednostki podległe i nadzorowane były:

- wsparcie producentów ekologicznych w ramach działania „Rolnictwo ekologiczne” PROW 2014–2020. W ramach tego działania przyznawana była płatność ekologiczna do powierzchni upraw roślin prowadzonych metodami ekologicznymi, stanowiąca rekompensatę utraconych dochodów i dodatkowych kosztów związanych z prowadzeniem produkcji rolniczej metodami ekologicznymi;
- inne mechanizmy wspierające pośrednio rolnictwo ekologiczne w ramach PROW 2014–2020, tj. działania: „Usługi doradcze, usługi z zakresu zarządzania gospodarstwem i usługi z zakresu zastępstw”, „Transfer wiedzy i działalność informacyjna”, „Współpraca”, „Inwestycje w środki trwałe”, „Rozwój gospodarstw i działalności gospodarczej”, „Podstawowe usługi i odnowa wsi na obszarach wiejskich”, „Systemy jakości produktów rolnych i środków spożywczych”, „Tworzenie grup i organizacji producentów”. W powyższych działaniach

¹⁰ Dz. U. z 2023 r. poz. 1235.

¹¹ Dz. U. z 2020 r. poz. 1324 – ustawa obowiązująca do dnia 6 lipca 2022 r. – od 7 lipca 2022 r. weszła w życie ustawa z dnia 23 czerwca 2022 r. o rolnictwie ekologicznym i produkcji ekologicznej (Dz. U. z 2023 r. poz. 1235).

preferowane było rolnictwo ekologiczne, producenci ekologiczni otrzymywali dodatkowe punkty przy ubieganiu się o przyznanie pomocy;

- prowadzenie przez jednostki badawcze badań naukowych w obszarze rolnictwa ekologicznego w zakresie produkcji, uprawy, nawożenia, ochrony roślin, przetwórstwa produktów roślinnych i zwierzęcych, ochrony zdrowia zwierząt, marketingu, promocji oraz analizy rynku, a także upowszechnianie wyników tych badań;
- szkolenia z zakresu rolnictwa ekologicznego, w szczególności przez struktury doradztwa, z wykorzystaniem Centrum Praktycznego Szkolenia w Zakresie Małego Przetwórstwa zlokalizowanego w Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie Oddział w Radomiu;
- promowanie żywności ekologicznej oraz informowanie konsumentów o cechach i zaletach tej żywności;
- utrzymanie wysokiego poziomu systemu kontroli i certyfikacji produktów.

Działanie „Rolnictwo ekologiczne” było jednym z działań PROW 2014–2020, którego podstawą do wdrożenia była ustawa z dnia 20 lutego 2015 r. o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020¹². Na podstawie art. 45 ust. 1 pkt 1 i ust. 2 tej ustawy wdrożono przepisy szczegółowe określone w rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 13 marca 2015 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach działania „Rolnictwo ekologiczne” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020¹³.

W latach 2019–2023 ww. rozporządzenie było nowelizowane siedem razy. Główne zmiany wprowadzone w ramach tych nowelizacji dotyczyły:

- doprecyzowania zasad weryfikacji powiązania płatności ekologicznych z produkcją¹⁴;
- zwiększenia stawek płatności w ramach pakietów: Uprawy rolnicze w okresie konwersji, Uprawy rolnicze po okresie konwersji, Uprawy paszowe na gruntach ornych w okresie konwersji, Uprawy paszowe na gruntach ornych po okresie konwersji, Trwałe użytki zielone w okresie konwersji i Trwałe użytki zielone po okresie konwersji, z poziomu 80–85% do 100% stawki oraz doprecyzowania przepisów dotyczących sankcjonowania uchybień w zakresie uzupełnienia lub poprawienia w odpowiednim terminie planu działalności ekologicznej¹⁵;
- doprecyzowania przepisów dotyczących numeru identyfikacyjnego posiadanego przez rolnika – w związku ze zmianami w ustawie o krajowym systemie ewidencji¹⁶;
- długości realizacji zobowiązań ekologicznych¹⁷ podejmowanych po 14 marca 2021 r., tj. na okres trzech lat, a nie jak dotychczas – pięciu lat – w efekcie przedłużających się prac UE dotyczących przyszłej Wspólnej Polityki Rolnej (dalej: WPR), która została wdrożona od 2023 r., a także podniesienia stawek płatności w ramach

¹² Dz. U. z 2023 r. poz. 2298.

¹³ Dz. U. z 2018 r. poz. 1784, ze zm.

¹⁴ Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 27 lutego 2019 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach działania „Rolnictwo ekologiczne” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 (Dz. U. poz. 451).

¹⁵ Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 25 czerwca 2019 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach działania „Rolnictwo ekologiczne” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 (Dz. U. poz. 1243).

¹⁶ Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 14 lutego 2020 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach działania „Rolnictwo ekologiczne” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 (Dz. U. poz. 316).

¹⁷ Rolnik spełniający warunki przyznania płatności ekologicznej podejmuje się realizacji zobowiązania ekologicznego, tj. prowadzenia określonej produkcji ekologicznej na zadeklarowanej powierzchni i przestrzega warunków oraz wymogów, 5-letniego, jeżeli jest to zobowiązanie podjęte przed dniem 15 marca 2021 r. lub 3-letniego, jeżeli jest to zobowiązanie podjęte po dniu 14 marca 2021 r. – w ramach dostępnych pakietów i ich wariantów i zobowiązany jest do przestrzegania w tym okresie wymogów określonych dla tych pakietów i wariantów.

wszystkich pakietów i wariantów działania „Rolnictwo ekologiczne” PROW 2014–2020¹⁸;

- uzupełnienia przepisów o regulację dotyczącą terminu na zgłaszanie zmian do wniosku o przyznanie płatności ekologicznej¹⁹;
- wdrażania nowych rozwiązań w ramach WPR na lata 2023–2027, mających na celu wyrównanie warunków realizacji zobowiązań ekologicznych (zwłaszcza od strony finansowej) w ramach działania „Rolnictwo ekologiczne” PROW 2014–2020 z warunkami realizacji zobowiązań ekologicznych, jakie będą realizowane od 2023 r. w ramach interwencji „Rolnictwo ekologiczne” PS WPR 2023–2027, a także zmian o charakterze techniczno-dostosowawczym wynikających z uchylecia dotychczasowych przepisów nadrzędnych (tj. prawodawstwa UE i ustaw) oraz zastąpienia ich nowymi przepisami²⁰;
- obniżenia minimalnego poziomu obsady zwierząt (z 0,5 DJP²¹/ha do 0,3 DJP/ha) przy ubieganiu się o płatności ekologiczne do upraw paszowych oraz trwałych użytków zielonych (TUZ), zniesienia warunku utrzymania sadów (zachowania obsady drzew) przez dwa lata od dnia zakończenia okresu zobowiązania, zmian w zakresie wspierania powierzchni gruntów objętych zobowiązaniami ekologicznymi, które zostały wykorzystane na potrzeby wypełnienia normy dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska GAEC 8, a także wprowadzenia na 2023 r. specyficznych rozwiązań, które umożliwiły uwzględnienie posiadanych przez rolników zwierząt, tj. jeleniowatych (daniele i jelenie szlachetne), wielbłądowatych (alpaki i lamy) oraz koniowatych (muły i osły) przy przyznawaniu płatności ekologicznych, mimo że nie zostały zarejestrowane w bazie IRZ, na podstawie oświadczeń rolników o posiadanych przez nich zwierzętach²².

Budżet działania „Rolnictwo ekologiczne” PROW 2014–2020 wynosił około 849 mln euro. W nowej perspektywie finansowej producenci ekologiczni będą wspierani w ramach interwencji „Rolnictwo ekologiczne” ujętej w Planie Strategicznym dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023–2027 (dalej: PS WPR 2023–2027), której budżet wynosi około 905 mln euro. Pierwszy nabór wniosków w ramach interwencji „Rolnictwo ekologiczne” w ramach PS WPR 2023–2027 nastąpił w okresie od 15 marca 2023 r. do 30 czerwca 2023 r.

(akta kontroli str. 934-948)

W badanym okresie realizowane były trzy krajowe plany działań dotyczące żywności i rolnictwa ekologicznego, tj. „Ramowy Plan Działań dla Żywności i Rolnictwa Ekologicznego w Polsce na lata 2014–2020”²³ (dalej: Ramowy Plan Działań na lata 2014–2020), „Ramowy Plan Działań dla Żywności i Rolnictwa Ekologicznego w Polsce na lata 2021–2027”²⁴ (dalej: Ramowy Plan Działań na lata 2021–2027) oraz „Ramowy Plan Działań dla Żywności i Rolnictwa Ekologicznego w Polsce na lata

¹⁸ Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 8 marca 2021 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach działania „Rolnictwo ekologiczne” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 (Dz. U. poz. 434).

¹⁹ Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 27 maja 2021 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach działania „Rolnictwo ekologiczne” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 (Dz. U. poz. 1025).

²⁰ Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 10 marca 2023 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach działania „Rolnictwo ekologiczne” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 (Dz. U. poz. 481).

²¹ DJP, duża jednostka przeliczeniowa inwentarza – umowna jednostka liczebności zwierząt hodowlanych w gospodarstwie, według polskich norm odpowiadająca jednej krowie o masie 500 kg. Używana jest m.in. do szacowania zapotrzebowania gospodarstwa na paszę.

²² Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 5 września 2023 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach działania „Rolnictwo ekologiczne” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 (Dz. U. poz. 1836).

²³ Plan został zaakceptowany przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi 1 sierpnia 2014 r. i zaktualizowany 5 czerwca 2018 r.

²⁴ Plan został zaakceptowany przez Sekretarza Stanu w MRiRW 29 stycznia 2021 r.

2021–2030”²⁵ (dalej: Ramowy Plan Działań na lata 2021–2030). Ramowe plany działań zostały przyjęte przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z założeniem, że szczegółowe działania przedstawione w tych dokumentach są podejmowane przez Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi oraz jednostki podległe i nadzorowane, uczestników systemu produkcji ekologicznej, a także zainteresowane podmioty. Ramowe plany działań wskazywały najważniejsze obszary rozwoju produkcji ekologicznej oraz różne źródła finansowania działań.

Ramowy Plan Działań na lata 2014–2020 stanowił element Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju przyjętej przez Radę Ministrów 14 lutego 2017 r. Głównym celem tego planu był rozwój rolnictwa ekologicznego oraz rynku żywności ekologicznej. Średnioroczne tempo wzrostu wartości rynku miało być utrzymane na poziomie co najmniej 15%, aby w 2020 r. przekroczyć 210 mln euro, natomiast liczba przetwórci miała się zwiększyć w 2020 r. do ponad 700. Dokument ten zakładał, że dla rozwoju rolnictwa ekologicznego konieczna jest realizacja działań w ramach siedmiu celów szczegółowych.

Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi podał m.in., że „(...) analiza wartości rynku wykonana w 2019 r. przez Szkołę Główną Gospodarstwa Wiejskiego wykazała, że cel dotyczący przekroczenia wartości rynku został osiągnięty już w 2018 r. i wartość ta wyniosła około 1,3 mld zł liczona w cenach detalicznych brutto. Zgodnie z danymi Inspekcji Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych, sprawującej nadzór nad produkcją ekologiczną w Polsce, w 2020 r. ilość producentów prowadzących działalność w zakresie przygotowania²⁶ wyniosła 1104. Wobec osiągnięcia zakładanych celów, realizacja „Ramowego Planu Działań dla Żywności i Rolnictwa Ekologicznego w Polsce na lata 2014–2020”, jako element Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju, została formalnie zamknięta przez Radę Monitorowania Portfela Projektów Strategicznych”²⁷.

Ramowy Plan Działań na lata 2021–2027 został przygotowany z uwzględnieniem potrzeby koordynacji działań mających na celu rozwój rolnictwa ekologicznego w Polsce. Przedstawiał on działania, jakie powinny być podejmowane i realizowane przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi oraz jednostki podległe lub nadzorowane, aby osiągnąć wytyczony cel, tj. stały rozwój sektora rolnictwa ekologicznego oraz rynku żywności ekologicznej, wyrażany w wolumenie produkcji oraz wartości rynku. Dążenia do osiągnięcia celu były prowadzone poprzez działania w czterech obszarach, tj.:

- I. Transfer wiedzy – działania doskonalące, informacyjne i promocyjne,
- II. Innowacje w produkcji ekologicznej,
- III. Wsparcie producentów ekologicznych,
- IV. Utrzymanie zaufania do systemu rolnictwa ekologicznego.

Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi wyjaśnił m.in., że „Ramowy Plan Działań (...) na lata 2021–2027” powstawał w czasie, kiedy nie był w pełni znany ostateczny kształt przepisów UE w obszarze rolnictwa ekologicznego (od 1 stycznia 2021 r. do grudnia 2022 r. Komisja Europejska przyjęła 11 rozporządzeń zmieniających akt podstawowy, tj. rozporządzenie PE i Rady (UE) 2018/848 oraz 11 rozporządzeń wykonawczych do aktu podstawowego). Ponadto, w tym czasie trwały prace nad przyjęciem unijnych przepisów dotyczących wsparcia (trzy rozporządzenia główne przyjęte w grudniu 2022 r.), a powstały na ich podstawie PS WPR na lata 2023–2027 został

²⁵ Plan został zaakceptowany przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi 30 listopada 2022 r.

²⁶ Zgodnie z definicją zawartą w rozporządzeniu 2018/848, przygotowanie oznacza działania polegające na konserwowaniu lub przetwarzaniu produktów ekologicznych lub produktów w okresie konwersji lub każde inne działanie, któremu poddawany jest nieprzetworzony produkt, niezmieniające produktu wyjściowego, takie jak ubój, rozbiór, czyszczenie lub mielenie jak również pakowanie, znakowanie lub wprowadzanie zmian w znakowaniu odnoszących się do produkcji ekologicznej.

²⁷ Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi przekazało Radzie Monitorowania Portfela Projektów Strategicznych raport zamknięcia dla Ramowego Planu Działań na lata 2014–2020 w dniu 12 kwietnia 2021 r.

zaakceptowany przez Komisję 31 sierpnia 2022 r. Z uwagi na powyższe, liczne zmiany przepisów oraz opóźnienia po stronie Komisji Europejskiej, „Ramowy Plan Działań (...) na lata 2021–2027” wymagał dostosowania do nowych realiów (...). „Ramowy Plan Działań (...) na lata 2021–2027” nie obowiązuje, lecz część zawartych w nim działań jest realizowanych”.

Konsekwencją ww. zmian przepisów było opracowanie i wdrożenie Ramowego Planu Działań na lata 2021–2030. Celem działań zawartych w tym planie jest rozwój produkcji ekologicznej w Polsce, w tym rynku produktów ekologicznych oraz realizacja unijnego celu ujętego w strategii „Od pola do stołu” oraz „Strategii na rzecz Bioróżnorodności 2030”, poprzez zwiększenie powierzchni użytków rolnych objętych systemem produkcji ekologicznej i przeznaczenie do 2030 r. co najmniej 7% powierzchni użytków rolnych objętych systemem produkcji ekologicznej. Cel ten oznacza podwojenie do 2030 r. powierzchni użytków rolnych objętych tym systemem w stosunku do roku 2019, tj. osiągnięcie ponad miliona hektarów tej powierzchni. Ponadto w Ramowym Planie Działań na lata 2021–2030 przewidziano wsparcie inwestycyjne dla producentów akwakultury ekologicznej ze środków Programu Fundusze Europejskie dla Rybactwa na lata 2021–2027. Hodowcy będą mogli skorzystać z preferencyjnych zasad w przyznawaniu pomocy w ramach operacji „Inwestycje w akwakulturze”.

Dążenia do osiągnięcia celu będą prowadzone poprzez działania w pięciu obszarach:

- I. Transfer wiedzy i umiejętności – działania doradcze, szkoleniowe i informacyjne,
- II. Promowanie produkcji ekologicznej – działania informacyjno-promocyjne i edukacyjne,
- III. Innowacje w produkcji ekologicznej,
- IV. Wsparcie producentów ekologicznych,
- V. Utrzymanie zaufania do systemu produkcji ekologicznej.

Powyższe obszary obejmują działania podejmowane w Ministerstwie Rolnictwa i Rozwoju Wsi, przez jednostki podległe lub nadzorowane, uczestników systemu produkcji ekologicznej oraz przez zainteresowane podmioty.

Dla poszczególnych działań określono następujące wskaźniki realizacji:

- dla obszaru I – liczba przeszkolonych odbiorców, liczba przeszkolonych doradców rolniczych, liczba nowych podmiotów objętych systemem kontroli w produkcji ekologicznej, liczba odsłon stron internetowych zawierających informacje o dostępnych środkach do produkcji ekologicznej, liczba przeszkolonych rolników z zakresu krótkich łańcuchów dostaw;
- dla obszaru II – liczba działań informacyjno-promocyjnych skierowanych do producentów ekologicznych w obszarze produkcji ekologicznej, liczba działań informacyjno-promocyjnych skierowanych do konsumentów dotyczących produkcji ekologicznej, liczba uczniów szkół prowadzących kształcenie zawodowe w zawodach związanych z rolnictwem i ogrodnictwem uczestniczących w zajęciach o produkcji ekologicznej, liczba szkół biorących udział w działaniach edukacyjnych w gospodarstwach ekologicznych, przygotowanie krajowych standardów żywienia zbiorowego z udziałem produktów ekologicznych;
- dla obszaru III – poziom wydatkowania zaplanowanych środków na dotacje udzielane przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi;
- dla obszaru IV – areal powierzchni użytków rolnych w ha objęty wsparciem w ramach interwencji „Rolnictwo ekologiczne” PS WPR 2023–2027, areal powierzchni użytków rolnych w hektarach objęty wsparciem w ramach działania „Rolnictwo ekologiczne” PROW 2014–2020, liczba podmiotów ekologicznych,

które uzyskały wsparcie w ramach interwencji „Rolnictwo ekologiczne” PS WPR 2023–2027, w tym działania „Rolnictwo ekologiczne” PROW 2014–2020, liczba podmiotów ekologicznych, które uzyskały wsparcie w ramach operacji 2.1.2 w obszarze „System jakości produktów akwakultury ekologicznej”; inwestycje w gospodarstwach rolnych zwiększające konkurencyjność (dotacje) – obszar B, liczba podmiotów ekologicznych, które uzyskały wsparcie w ramach interwencji PS WPR 2023–2027: Rozwój współpracy w ramach łańcucha wartości – poza gospodarstwem – obszar B, liczba podmiotów ekologicznych, które uzyskały wsparcie w ramach Inwestycji A1.4.1. Programu Odbudowy i Zwiększania Odporności, liczba podmiotów ekologicznych, które uzyskały wsparcie w ramach Działania 2.2.1. Programu Fundusze Europejskie dla Rybactwa 2021–2027, liczba grup zrzeszających podmioty ekologiczne, które uzyskały wsparcie w ramach interwencji PS WPR 2023–2027: Tworzenie i rozwój organizacji producentów i grup producentów rolnych. Promowanie, informowanie i marketing dotyczący żywności wytwarzanej w ramach systemów jakości. Rozwój współpracy producentów w ramach systemów jakości żywności, liczba złożonych wniosków o wsparcie na wykorzystanie ekologicznego materiału siewnego kategorii elitarny lub kwalifikowany;

- dla obszaru V – liczba działań związanych z doskonaleniem systemu kontroli i certyfikacji produkcji ekologicznej, liczba przeszkolonych inspektorów rolnictwa ekologicznego, liczba e-usług w produkcji ekologicznej.

Według stanu na dzień 30 września 2023 r. niektóre wskaźniki realizacji działań określone w Ramowym Planie Działań na lata 2021–2030 przedstawiały się następująco: w przypadku wskaźnika dotyczącego upowszechnienia wiedzy, dobrych praktyk i doradztwa – liczba przeszkolonych osób wyniosła 30 581, a doradców rolniczych – 4614; w przypadku nowych podmiotów objętych systemem produkcji ekologicznej – ich liczba wyniosła 4122; w przypadku odsłon internetowych zawierających informacje o dostępnych środkach do produkcji ekologicznej – ich liczba wyniosła 19 608; w przypadku przeszkolonych rolników z zakresu krótkich łańcuchów dostaw – ich liczba wyniosła 25 665; w przypadku arealu powierzchni użytków rolnych w ha objętego wsparciem w ramach interwencji „Rolnictwo ekologiczne” PS WPR 2023–2027 – wyniósł on 136,7 tys. ha w okresie 1 stycznia – 30 września 2023 r.

W Ramowym Planie Działań na lata 2021–2030 nie określono docelowych wartości wskaźników realizacji działań. Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi wyjaśnił m.in., że „(...) celem „Ramowego Planu Działań dla Żywności i Rolnictwa Ekologicznego w Polsce na lata 2021–2030 jest rozwój sektora produkcji ekologicznej, w tym rozwój rynku produktów ekologicznych w Polsce oraz przeznaczenie do 2030 r. co najmniej 7% powierzchni użytków rolnych objętych tym systemem. Ramowy Plan Działań dla Żywności i Rolnictwa Ekologicznego w Polsce na lata 2021–2030 był przedmiotem otwartych publicznych konsultacji, w szczególności ze wszystkimi podmiotami, w tym administracji rządowej, którym przypisano działania w ww. Planie. Żaden z podmiotów nie zgłosił potrzeby określenia wartości wskaźników dla celów szczegółowych. Ponadto, jak wskazano powyżej, Ministerstwo w Ramowym Planie Działań dla Żywności i Rolnictwa Ekologicznego w Polsce w latach 2021–2030 zdecydowało się na przyjęcie wskaźników monitorowania dla działań szczegółowych, jednakże bez przypisywania im określonych wartości z uwagi na potrzebę ciągłego rozwoju sektora rolnictwa ekologicznego i rynku żywności ekologicznej, który nie może być ograniczany poprzez osiągnięcie określonych poziomów wskaźników”.

W kontrolowanym okresie nie były sporządzane roczne sprawozdania z realizacji Ramowego Planu Działań na lata 2014–2020 oraz Ramowego Planu Działań na lata 2021–2030.

Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi wyjaśnił, że „(...) ostatnie opublikowane sprawozdanie z Ramowego Planu (...) 2014–2020 dotyczy działań zrealizowanych w 2018 r. Raport za 2019 r. nie został przyjęty, gdyż nie ma takiego obowiązku prawnego, a zwiększona intensyfikacja prac nad opracowaniem i wdrożeniem do polskiego porządku prawnego wymogów nowego prawa UE o produkcji ekologicznej (rozporządzenie PE i Rady (UE) 2018/848) oraz przygotowaniem mechanizmów wsparcia rolnictwa ekologicznego w ramach PS dla WPR na lata 2023–2027, wpłynęła na nadanie im priorytetowego charakteru względem pozostałych prac. Członkowie Parlamentu byli informowani o pracach MRiRW w obszarze rolnictwa ekologicznego m.in. podczas konferencji senackiej Komisji Rolnictwa i Rozwoju Wsi w dniu 13 kwietnia 2021 r. nt. Stan obecny a perspektywa rolnictwa ekologicznego po roku 2022 oraz w odpowiedzi na pismo przewodniczącego sejmowej Komisji Rolnictwa i Rozwoju Wsi z 25 czerwca 2021 r. i podczas posiedzenia sejmowej KRiRW z dnia 7 lipca 2021 r. Jednocześnie, MRiRW na bieżąco informuje Parlamentarny Zespół ds. Wsparcia Rolnictwa Ekologicznego o stanie prac w obszarze produkcji ekologicznej. Posiedzenia Zespołu odbyły się 5 sierpnia 2022 r., 4 października 2022 r., 24 stycznia 2023 r., 8 maja 2023 r., 12 lipca 2023 r. oraz 27 lipca 2023 r. W ocenie MRiRW taka forma sprawozdawczości jest efektywniejsza i pozwala na szybsze reagowanie na potrzeby sektora”.

Najwyższa Izba Kontroli zauważa, że pomimo braku obowiązku prawnego sporządzania rocznego sprawozdania z realizacji ramowego planu działań dla żywności i rolnictwa ekologicznego, to jednak opracowanie takiego dokumentu jest zasadne. Powinien on bowiem zawierać podsumowanie podjętych działań, w tym analizę osiągniętych efektów i wskazanie kierunków poprawy realizacji poszczególnych działań. Dokument ten pozwoli na bardziej skuteczne monitorowanie realizowanych działań i podejmowanie adekwatnych instrumentów do dalszego wsparcia rolnictwa ekologicznego. Ponadto publikacja sprawozdania na stronie internetowej Ministerstwa umożliwi zainteresowanym zapoznanie się ze szczegółowymi danymi dotyczącymi realizacji działań na rzecz rolnictwa ekologicznego.

W ramowych planach działań dla żywności i rolnictwa ekologicznego nie określono źródeł ich finansowania z budżetu państwa i budżetu środków europejskich, a także wielkości ponoszonych nakładów finansowych na rolnictwo ekologiczne w poszczególnych latach w zakresie:

- działań wspierających podmioty uczestniczące w systemie rolnictwa ekologicznego (PROW 2014–2020, system do badań na rzecz rolnictwa ekologicznego dotacje przedmiotowe i dotacje celowe),
- działań informacyjno-promocyjnych, w tym mechanizmu Wspólnej Polityki Rolnej „Wsparcie działań promocyjnych i informacyjnych na rynkach wybranych produktów rolnych”,
- działań doradczych.

Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi wyjaśniła, że „Na cele realizacji Ramowych Planów Działań dla Żywności i Rolnictwa Ekologicznego w Polsce (...)” nie przeznaczono osobnego, jednolitego budżetu. Wszystkie elementy składowe „Ramowego Planu Działań (...)” są finansowane w ramach zabezpieczonych osobno środków. Działania te mogą być finansowane zarówno bezpośrednio z budżetu krajowego, środków w ramach PROW 2014–2020, PS–WPR 2023–2027, z funduszy promocji, Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich jak i innych źródeł. Źródła i wielkość finansowania mogą

się zmieniać w zależności od aktualnej sytuacji finansowej, tj. m.in. bieżącego stanu wydatkowania środków, sytuacji gospodarczej w kraju, aktualnych potrzeb sektora rolnictwa ekologicznego, przesunięć pomiędzy nimi oraz ewentualnych modyfikacji zakresów innych realizowanych działań. Ramowy Plan Działań dla Żywności i Rolnictwa Ekologicznego w Polsce na lata 2021–2030 prezentuje obszary, w których prowadzone i planowane są działania mające na celu rozwój sektora produkcji ekologicznej. Źródła finansowania wskazane są bezpośrednio w informacji o prowadzonych działaniach, dostępnej na stronie Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi) (<https://www.gov.pl/web/rolnictwo/wsparcie-rolnictwa-ekologicznego>) oraz serwisach pozostałych działań (<https://www.gov.pl/web/rolnictwo/plan-strategiczny-dla-wspolnej-polityki-rolnej-na-lata-2023-27>). W mojej ocenie, wskazanie źródeł finansowania w Ramowym Planie nie wpłynie na poprawę odbioru tego dokumentu przez obywateli, a jednocześnie znacząco zwiększy obciążenia administracyjne, związane z jego aktualizacją. Ponadto, należy zauważyć, że żaden ze wskaźników (poza wskaźnikiem dotyczącym obszaru III Ramowego Planu) nie wymaga wskazania bezpośredniego finansowania, ponieważ z definicji dotyczą innych niefinansowych efektów prowadzonych działań”.

Zdaniem Najwyższej Izby Kontroli niezbędnym jest wskazanie w ramowym planie działań dla żywności i rolnictwa ekologicznego źródeł i wysokości finansowania. Pozwoli to na prawidłowe i racjonalne wsparcie finansowe rolnictwa ekologicznego.

(akta kontroli str. 396-541, 756-797, 1238-1243, 1484-1528, 1538-1539)

W badanym okresie wzrosła liczba producentów ekologicznych prowadzących działalność w zakresie produkcji rolnej: z 18 637 w 2019 r. do 21 187 w 2022 r., tj. o 13,7%.

Łączna powierzchnia ekologicznych użytków rolnych w 2019 r.²⁸ wyniosła 507,6 tys. ha, podczas gdy w 2022 r. – 554,6 tys. ha, tj. nastąpił wzrost o 47 tys. ha (o 9,3%).

Powierzchnia użytków rolnych, na których stosowano ekologiczne metody produkcji w 2019 r. stanowiła 3,5% całkowitej powierzchni użytków rolnych w Polsce²⁹, natomiast w 2022 r. wskaźnik ten wzrósł do 3,7%. W 2019 r. średnia powierzchnia gospodarstwa ekologicznego w Polsce wynosiła 27,2 ha³⁰, a w 2022 r. – 27,4 ha, tj. była wyższa o 0,7%.

Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi wyjaśnił, że „(...) Istotną informacją do oceny wielkości tego wzrostu jest fakt, że w 2022 r. w UE dokonano całkowitej zmiany przepisów dotyczących produkcji ekologicznej. Na wniosek Komisji Europejskiej w miejsce trzech rozporządzeń regulujących produkcję ekologiczną³¹ przyjęto jedno rozporządzenie główne (PE i Rady (UE) 2018/848) oraz kilkadziesiąt rozporządzeń delegowanych i wykonawczych Komisji, co spowodowało ogromny chaos w sektorze. Producenci ekologiczni oraz wszyscy uczestnicy systemu podnoszą problem znacznego skomplikowania systemu i wzrostu obciążeń administracyjnych, wynikających z tych przepisów”.

Najwyższa Izba Kontroli zauważa, że wzrost łącznej powierzchni ekologicznych użytków rolnych w ciągu czterech lat, tj. 2019–2022, nastąpił tylko o 9,3%, zatem przy takim tempie wzrostu istnieje ryzyko nieosiągnięcia w Ramowym Planie Działań 2021–2030 przyjętego celu, tj. podwojenia do 2030 r. powierzchni użytków rolnych i osiągnięcia ponad miliona hektarów tej powierzchni.

²⁸ W 2018 r. powierzchnia ekologicznych użytków rolnych wyniosła 484,7 tys. ha.

²⁹ Powierzchnia użytków rolnych według danych GUS – Rocznik Statystyczny Rolnictwa, Warszawa, 2022.

³⁰ W 2018 r. średnia powierzchnia gospodarstwa ekologicznego wyniosła 25,0 ha.

³¹ Rozporządzenie Rady WE nr 834/2007, Rozporządzenie Komisji WE nr 889/2008 oraz 1235/2008.

W latach 2019–2022 w strukturze gospodarstw ekologicznych dominowały gospodarstwa nastawione na produkcję zbóż oraz roślin na paszę. Ich udział w strukturze powierzchni ekologicznych użytków rolnych w 2019 r. wynosił 53,9%, a w 2022 r. – 56,2%.

W odniesieniu do ekologicznej produkcji zwierzęcej nastąpił wzrost liczby inwentarza ekologicznego: z 538,9 tys. sztuk w 2019 r.³² do 875,3 tys. sztuk w 2022 r., tj. o 62,4%. W poszczególnych gatunkach zwierząt odnotowano: spadek pogłowia bydła z 30,1 tys. sztuk w 2019 r. do 29,3 tys. sztuk w 2022 r., wzrost pogłowia trzody chlewnej z 4,2 tys. sztuk w 2019 r. do 4,4 tys. sztuk w 2022 r., wzrost produkcji drobiu z 484,2 tys. sztuk w 2019 r. do 826,2 tys. sztuk w 2022 r.

W latach 2019–2022 nastąpił wzrost liczby podmiotów zajmujących się przygotowaniem produktów ekologicznych: z 1022 w 2019 r. do 1216 w 2022 r., tj. o 19%, w tym liczba podmiotów zajmująca się przetwórstwem wzrosła z 636 w 2019 r. do 760 w 2022 r., tj. o 19,5%.

Analiza wartości rynku produkcji ekologicznej wykonana przez Szkołę Główną Gospodarstwa Wiejskiego³³ wykazała, że wartość ta (liczona w cenach detalicznych brutto) wyniosła w 2018 r. około 1,3 mld zł, a w 2022 r. wzrosła do 1,8 mld zł, tj. o 38,5%.

Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi wyjaśnił, że „(...) Wobec osiągnięcia celów, realizacja „Ramowego Planu Działań dla Żywności i Rolnictwa Ekologicznego w Polsce na lata 2014–2020”, jako element Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju, została formalnie zamknięta przez Radę Monitorowania Portfela Projektów Strategicznych. Określenie wskaźników dla realizacji siedmiu obszarów działań szczegółowych nie było wymagane. Jednocześnie należy zwrócić uwagę, iż specyfika niektórych celów szczegółowych uniemożliwia określenie wskaźników odzwierciedlających rzeczywiście zachodzące w tym obszarze zmiany np. cel „Utrzymanie wysokiego poziomu kontroli i certyfikacji produktów ekologicznych” lub „Podniesienie poziomu współpracy pomiędzy podmiotami działającymi w sektorze rolnictwa ekologicznego”. Dodatkowo należy zwrócić uwagę, iż na ówczesnym etapie rozwoju rynku rolnictwa ekologicznego jak i obecnie działania przypisane do realizacji określonych celów mają charakter ciągły i nie były i nie są ograniczane do osiągnięcia określonych poziomów (...)”.

(dowód: akta kontroli str. 871-893, 1226-1234, 1467, 1532-1534)

W latach 2019–2023 Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi w ramach monitoringu sektora rolnictwa ekologicznego otrzymało m.in.:

- a) od Inspekcji Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych (dalej: IJHARS):
 - informacje zbiorcze o wynikach kontroli planowych,
 - sprawozdania roczne IJHARS,
 - formularze dotyczące przekazywania informacji o rolnictwie ekologicznym do Eurostat;
- b) od Inspekcji Ochrony Roślin i Nasiennictwa:
 - roczne informacje zbiorcze o ilości udzielonych zgód na zastosowanie odstępstw od zasad produkcji ekologicznej dotyczących materiału rozmnożeniowego roślin;
- c) od instytutów naukowych:
 - wyniki badań na rzecz rolnictwa ekologicznego dotowanych przez Ministerstwo (opracowania zbiorcze za lata 2019–2022),
 - opracowania dotyczące rozwoju rolnictwa ekologicznego w Polsce.

³² W 2018 r. liczba zwierząt gospodarskich utrzymywanych w warunkach ekologicznych wyniosła 357,1 tys. sztuk.

³³ Na podstawie opracowań z 2019 r. i 2023 r. wymienionych w przypisie nr 55 i 56.

Zebrane informacje służyły do opracowywania danych o stanie sektora rolnictwa ekologicznego wykorzystywanych podczas działań informacyjnych oraz do oceny efektywności mechanizmów wsparcia i działań promocyjnych.

Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi wyjaśnił, że „(...) System zbierania danych w rolnictwie ekologicznym opiera się na jednostkach certyfikujących, którym delegowano określone uprawnienia. Informacje i dane o systemie rolnictwa ekologicznego są zbierane przez jednostki certyfikujące w trakcie sprawowania kontroli wszystkich podmiotów. Dane przekazywane przez jednostki certyfikujące w zakresie nadzoru nad jednostkami certyfikującymi i nad produkcją ekologiczną są następnie agregowane i analizowane przez IJHARS. Dane statystyczne po weryfikacji przez IJHARS są przekazywane ministrowi właściwemu do spraw rolnictwa. Minister RiRW ponownie ocenia otrzymane dane pod kątem poprawności oraz przekazuje dalej do EUROSTAT. Jednocześnie spójność przekazywanych danych jest wstępnie automatycznie oceniana przez system przekazywania danych eDAMIS, a następnie weryfikowana przez właściwą komórkę EUROSTAT. Poprawność danych przekazywanych przez jednostki certyfikujące jest weryfikowana w ramach audytów i inspekcji prowadzonych przez IJHARS. Wsparcie dla gospodarstw ekologicznych w postaci płatności obszarowych do powierzchni upraw ekologicznych (i upraw w okresie konwersji) (...) podlegają stałemu, systematycznemu monitorowaniu i raportowaniu. Ministerstwo otrzymuje z Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa dane na temat realizacji ww. działania/interwencji w raportach tygodniowych miesięcznych i kwartalnych. Formalne sprawozdania z realizacji PROW i PS WPR, przedkładane następnie KE, zawierające wszystkie informacje szczegółowe o realizacji tych programów, w tym wsparcia gospodarstw ekologicznych, są sporządzane w układzie rocznym”.

(akta kontroli str. 596-598, 625-697)

1.4. Zgodnie z obowiązującym systemem importu produktów ekologicznych do UE, każda partia towaru musi być sprawdzona pod względem jej zgodności z wymogami prawa o produkcji ekologicznej. W Polsce zwolnieniem przesyłek spoza UE zawierających produkty ekologiczne na rynek wewnętrzny zajmują się Wojewódzkie Inspektoraty Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych.

W 2019 r., 2020 r., 2021 r., 2022 r. i 2023 r. (do 30 września) Wojewódzkie Inspektoraty Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych przeprowadziły odpowiednio: 1234, 1550, 1478, 1491, 1491 kontroli granicznych w zakresie dopuszczania do obrotu produktów rolnictwa ekologicznego importowanych odpowiednio z: 42, 44, 47, 41 i 37 krajów trzecich. Łączna masa produktów ekologicznych importowanych z krajów trzecich do Polski wyniosła odpowiednio: 27,8 tys. ton, 34,8 tys. ton, 30,9 tys. ton, 31,9 tys. ton, 19,1 tys. ton.

Spośród importowanych produktów ekologicznych największą grupę towarową stanowiły: zboża (gryka, proso, pszenica, owies), owoce mrożone (jagody, maliny), banany zielone i len.

Dyrektor Departamentu Rolnictwa i Ekologicznego i Jakości Żywności w MRiRW wyjaśniła, że „(...) wielkość i wartość eksportu produktów ekologicznych z Polski poza obszar UE nie jest monitorowana, ponieważ nie ma obowiązku prawnego wymagającego pozyskiwanie tych danych. Ponadto, należy podkreślić, że kody CN produktów ekologicznych i konwencjonalnych, na których opiera się system celny są takie same, więc próba pozyskania tych danych będzie niemiarodajna. Wprowadzenie rozwiązań mających na celu zebranie danych o eksporcie stanowiłoby nieadekwatne zwiększenie obciążeń administracyjnych oraz kosztów w już wysoce skomplikowanym systemie produkcji ekologicznej. (...) Zgodnie z obowiązującym systemem importu

produktów ekologicznych do UE, każda partia towaru musi być sprawdzona pod względem jej zgodności z wymogami prawa o produkcji ekologicznej”.

(akta kontroli 558-570)

1.5. W okresie objętym kontrolą, tj. w latach 2019–2023, w MRiRW funkcjonowały jako organy pomocnicze: Rada Rolnictwa i Produkcji Ekologicznej³⁴ do lipca 2022 r. oraz Rada Produkcji Ekologicznej³⁵ od grudnia 2022 r. W skład członków rad wchodziły organizacje producentów i rolników ekologicznych oraz środowisk naukowych i jednostek certyfikujących. Liczba członków Rady Rolnictwa i Produkcji Ekologicznej wynosiła osiem osób, a liczba członków Rady Produkcji Ekologicznej – 20 osób. W 2019 r. odbyły się dwa posiedzenia Rady Rolnictwa i Produkcji Ekologicznej i liczne konsultacje prowadzone drogą elektroniczną, a w latach 2020–2021 – po jednym spotkaniu w danym roku. W 2023 r. odbyły się dwa posiedzenia Rady Produkcji Ekologicznej.

Dyrektor Departamentu Rolnictwa Ekologicznego i Jakości Żywności w MRiRW wyjaśniła, że „(...) Na przełomie lat 2019–2023 przewodniczący rady przekazał tylko jedno sprawozdanie roczne za rok 2019. Z uwagi, iż w następnych latach odbyło się po jednym spotkaniu rady, sprawozdania z tych posiedzeń uznane zostały za wystarczające”.

Głównymi tematami posiedzeń ww. rad były przepisy krajowe i wspólnotowe, rozwiązania dotyczące projektów dokumentów i rozwiązań legislacyjnych, a także opinii w sprawie działań dotyczących rolnictwa ekologicznego, w tym m.in.: oceny wniosków o dofinansowanie dla „Obsługi mechanizmu udzielania dotacji do badań w rolnictwie ekologicznym w 2020 r.”; konsultacji w sprawie zmian do rozporządzenia w sprawie wsparcia w zakresie modernizacji gospodarstw rolnych, w sprawie włączenia mięty zielonej i morwy białej na listę roślin, których uprawa podlega wsparciu w ramach działania „Rolnictwo ekologiczne” PROW 2014–2020; propozycji tematyki prac badawczych w rolnictwie ekologicznym; konsultacji w sprawie projektu rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi zmieniającego rozporządzenie w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach działania „Rolnictwo ekologiczne” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020; zaopiniowania rozwiązań w sprawie rolnictwa ekologicznego w projektowanej interwencji Planu Strategicznego WPR – Inwestycje w gospodarstwach rolnych zwiększające konkurencyjność (dotacje); opinii w sprawie projektu ustawy o rolnictwie ekologicznym.

Dyrektor Departamentu Rolnictwa Ekologicznego i Jakości Żywności w MRiRW wyjaśniła, że „(...) w okresie od 14 lipca 2022 r. do 1 grudnia 2022 r. skład osobowy Rady do spraw Produkcji Ekologicznej nie był przyjęty, stąd „Ramowy Plan Działań (...) 2021–2030” nie mógł być skonsultowany z radą w okresie, w którym trwały konsultacje publiczne dokumentu. Niemniej, Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi skierowało dokument do konsultacji m.in. do prof. Józefa Tyburskiego, ówczesnego przewodniczącego poprzedniej Rady Rolnictwa i Produkcji Ekologicznej. (...) Stanowiska ww. rad były brane pod uwagę podczas konsultacji projektów i rozwiązań legislacyjnych przekazywanych do opiniowania przez MRiRW. Ponadto, rady wskazywały osoby do składów komisji oceniających wnioski o udzielenie dotacji do badań na rzecz rolnictwa ekologicznego. Eksperti wskazani przez radę włożyli istotny wkład w ich rzetelną ocenę”.

(akta kontroli str. 542-557, 1476-1477)

³⁴ Powołana zarządzeniem nr 29 Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 19 września 2018 r., które zostało uchylone przez zarządzenie nr 34 Ministra Rozwoju Wsi z dnia 5 sierpnia 2020 r. w sprawie Rady Rolnictwa i Produkcji Ekologicznej (Dz. Urz. MRiRW poz. 40, ze zm.).

³⁵ Powołana zarządzeniem nr 23 Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 1 lipca 2022 r. (Dz. Urz. MRiRW poz. 30, ze zm.).

1.6. W okresie objętym kontrolą w zakresie rolnictwa ekologicznego przeprowadzono trzy kontrole, tj.: w Departamencie Systemów Jakości MRiRW, w Instytucie Biotechnologii Przemysłu Rolno-Spożywczego w Warszawie, w Instytucie Zootechniki – Państwowym Instytucie Badawczym w Krakowie. W wyniku przeprowadzanych kontroli wydano zalecenia, które zostały zrealizowane przez podmioty kontrolowane.

W kontrolowanym okresie w MRiRW nie był przeprowadzany audyt wewnętrzny w zakresie wsparcia rolnictwa ekologicznego. Audytor wewnętrzny wyjaśniła, że „(...) Zagadnienia związane z rolnictwem ekologicznym nie znalazły się w planie audytu wewnętrznego w latach 2018–2023. W wyniku analizy ryzyka wskazano na inne zagadnienia, które były lub powinny stać się przedmiotem audytu wewnętrznego. Audyt wewnętrzny „Wspieranie rolnictwa ekologicznego, w tym w ramach PROW 2007–2013 oraz PROW 2014–2020” realizowany był w roku 2015”.

W badanym okresie do MRiRW złożono sześć skarg dotyczących rolnictwa ekologicznego. Zgodnie z właściwością, pięć skarg rozpatrywał Departament Rolnictwa Ekologicznego i Jakości Żywności w MRiRW, a jedna skarga była rozpatrywana przez Departament Rynków Rolnych i Transformacji Energetycznej Obszarów Wiejskich w MRiRW. Były to następujące skargi:

- w 2020 r. grupa producentów owoców złożyła skargę na Dyrektora Lubelskiego Oddziału Regionalnego Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa dotyczącą zwrotu do Agencji nienależnie pobranych środków z tytułu pomocy finansowej. Sprawa była w trakcie rozpatrywania przez Wojewódzki Sąd Administracyjny w Warszawie. Minister RiRW pisemnie poinformował prezesa zarządu grupy, że nie ma uprawnień by wkraczać w ustawową sferę działań dotyczących postępowań administracyjnych należących do Prezesa ARiMR oraz dyrektorów oddziałów regionalnych ARiMR;
- w 2021 r. osoba fizyczna złożyła skargę na internetowego sprzedawcę warzyw ekologicznych. Skarga została przekazana do Głównego Inspektora Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych (dalej: Główny Inspektor JHARS) jako organu właściwego do zbadania i przekazania wyjaśnień skarżącemu w tej sprawie;
- w 2022 r. producent ekologiczny złożył skargę do MRiRW na jednostkę certyfikującą. Skarga została przekazana do Głównego Inspektora JHARS, który sprawuje nadzór nad jednostkami certyfikującymi oraz nad produkcją ekologiczną;
- w 2022 r. osoba fizyczna złożyła skargę na dyrektora Biura Rolnictwa Ekologicznego i Produktów Regionalnych Inspekcji Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych, która dotyczyła zakupu miodu jako ekologicznego. Skarga została przekazana do rozpatrzenia Głównemu Inspektorowi JHARS;
- w 2023 r. osoba fizyczna złożyła skargę na nierzetelne i nieprofesjonalne działania podmiotu zajmującego się certyfikacją rolnictwa ekologicznego, a także na działania Głównego Inspektora Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych. Po rozpatrzeniu ww. skargi przez MRiRW uznano ją za bezzasadną;
- w 2023 r. producent ekologiczny złożył skargę dotyczącą działalności Głównego Inspektora JHARS i jednostki certyfikującej. Po rozpatrzeniu skargi przez MRiRW uznano ją za bezzasadną.

(akta kontroli str. 24-395, 1543)

W latach 2019–2023 Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (dalej: ARiMR) przekazała do MRiRW dziewięć półrocznych analiz dotyczących stwierdzonych nieprawidłowości u beneficjentów oraz informację o planowanych lub podjętych działaniach służących zmniejszeniu lub wyeliminowaniu stwierdzanych nieprawidłowości w ramach PROW 2014–2020, w tym dotyczących działania „Rolnictwo ekologiczne”.

Dyrektor Departamentu Wspólnej Polityki Rolnej w MRiRW wyjaśnił m.in., że „(...) Pozyskiwane z ARiMR półroczne zestawienia dotyczące nieprawidłowości stwierdzanych u beneficjentów były wykorzystywane w następujący sposób:

- przeprowadzano analizę rodzajów stwierdzanych nieprawidłowości i ich liczby;
- przeprowadzano analizę podjętych przez Agencję Płatniczą (ARiMR) mechanizmów naprawczych służących zmniejszeniu lub wyeliminowaniu stwierdzanych nieprawidłowości;
- przeprowadzano analizę oceny podjętych działań i ich efektów w odniesieniu do wskazanych przez ARiMR działań naprawczych.

Na podstawie tych analiz dokonywano oceny, czy podjęte przez ARiMR działania skutkowały zmniejszeniem lub wyeliminowaniem stwierdzanych nieprawidłowości. Dotychczasowe doświadczenia wskazują, że działania Agencji na rzecz ograniczenia nieprawidłowości są wystarczające i przekładają się na zmniejszanie udziału % spraw z nieprawidłowościami. Należy jednak nadmienić, że stwierdzane u beneficjentów nieprawidłowości były przede wszystkim związane ze sposobem deklarowania gruntów we wnioskach o przyznanie płatności oraz uchybieniami w przestrzeganiu przez beneficjentów wymogów w trakcie realizacji zobowiązań ekologicznych. Nieprawidłowości te wynikają zatem z zaniedbań po stronie beneficjentów i nie powodowały do tej pory konieczności wprowadzania zmian w zasadach przyznawania wsparcia w ramach działania „Rolnictwo ekologiczne” PROW 2014–2020. W ocenie Departamentu Płatności Bezpośrednich wystarczające są dotychczasowe działania realizowane przez ARiMR”.

Stwierdzona
nieprawidłowość

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono nieprawidłowość polegającą na tym, że w nadzorowanej przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa nieterminowo wydawano decyzje w sprawie przyznania płatności ekologicznej i nieterminowo realizowano te płatności. W kampaniach 2018–2022 w ramach działania „Rolnictwo ekologiczne” PROW 2014–2020 Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa³⁶ wydała nieterminowo, tj. po 1 marca³⁷ łącznie 19 430 decyzji o przyznaniu płatności³⁸ oraz zrealizowała nieterminowo, tj. po 30 czerwca³⁹ łącznie 1194 płatności⁴⁰.

Dyrektor Departamentu Budżetu w MRiRW wyjaśniła m.in., że „Komisja Europejska nie wydała decyzji w zakresie zmniejszenia wydatków EFRROW wynikających z zastosowania przez Komisję Europejską art. 5a rozporządzenia delegowanego Komisji (UE) nr 907/2014⁴¹ lub art. 5 rozporządzenia delegowanego Komisji (UE) 2022/127⁴² (z powodu nieterminowego dokonania płatności na rzecz beneficjentów działania Rolnictwo ekologiczne w latach 2019-2023) oraz o wystąpieniu przypadków zmniejszenia wydatków z tym związanych. W celu zapobiegania przypadkom nieterminowego wydawania decyzji, Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa

³⁶ Na podstawie danych uzyskanych w Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa.

³⁷ Stosownie do art. 31 ustawy z dnia 2015 r. o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 (Dz. U. z 2023 r. poz. 2296), decyzja administracyjna w sprawie przyznania płatności ekologicznej w ramach PROW 2014–2020 jest wydawana w terminie do 1 marca roku następnego po roku, w którym został złożony wniosek o przyznanie płatności.

³⁸ Z tego w kampanii: 2018 – 5912 decyzji, co stanowiło 42% ogółu wydanych decyzji, 2019 – 2631 decyzji, tj. 16,1%, 2020 – 2298 decyzji, tj. 14%, w 2021 – 2645 decyzji, tj. 14,9% i 2022 – 5944 decyzji, tj. 31%.

³⁹ Płatności ekologicznej, zgodnie art. 75 ust. 1 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) Nr 1306/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie finansowania wspólnej polityki rolnej, zarządzania nią i monitorowania jej oraz uchylającego rozporządzenia Rady (EWG) nr 352/78, (WE) nr 165/94, (WE) nr 2799/98, (WE) nr 814/2000, (WE) 1290/2005 i (WE) 485/2008 (Dz. U. UE L 347 z 20.12.2013 r., str. 549, ze zm.), dokonuje się w okresie od dnia 1 grudnia do dnia 30 czerwca następnego roku kalendarzowego.

⁴⁰ Z tego w kampanii: 2018 – 713 płatności, co stanowiło 42% ogółu zrealizowanych płatności, 2019 – 90 płatności, tj. 0,6%, 2020 – 95 płatności, tj. 0,6%, w 2021 – 65 płatności, tj. 0,4% i 2022 – 231 płatności, tj. 1,2%.

⁴¹ Dz. U. UE L 255 z 28.8.2014 r. str. 18.

⁴² Dz. U. UE L 20 z 31.1.2022 str. 95.

prowadzi codzienny monitoring obsługiwanych spraw. Do Oddziałów Regionalnych wysyłane są e-maile z prośbą o zintensyfikowanie prac. Stan obsługi wniosków jest omawiany na cokuwartalnych naradach z kierownikami Biur Działań Społecznych i Środowiskowych oraz Płatności Bezpośrednich i zastępcami dyrektorów Oddziałów Regionalnych nadzorującymi prace Biur Powiatowych. Ponadto Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa nadzoruje terminowość ewidencji dokumentów źródłowych w księgach rachunkowych ARiMR, zgodnie z obowiązującymi procedurami księgowymi. Z informacji przedstawionych przez ARiMR wynika, że Agencja dokłada wszelkiej staranności w zakresie terminowej obsługi ewidencji księgowej dokumentów źródłowych w księgach rachunkowych ARiMR oraz aby wszystkie zlecenia płatności w tym dla rolnictwa ekologicznego, które wpłynęły, były ujęte w zapotrzebowaniu na środki z terminem realizacji płatności do 30 czerwca danego roku”.

Najwyższa Izba Kontroli zauważa, że pomimo podjętych działań dotyczących poprawy terminowości wydawania decyzji w sprawie przyznania płatności ekologicznej i realizacji tych płatności przez ARiMR, koniecznym jest wzmocnienie nadzoru przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi w tym zakresie.

(akta kontroli str. 954-957, 1208-1210, 1470-1472)

Opis stanu
faktycznego

Wsparcie dla gospodarstw ekologicznych w ramach działania „Rolnictwo ekologiczne” objętego PROW 2014–2020 podlegało monitorowaniu i raportowaniu. Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi otrzymywało z ARiMR dane na temat realizacji ww. działania w raportach tygodniowych, miesięcznych oraz kwartalnych. Formalne sprawozdania z realizacji PROW 2014–2020 przedkładane były następnie Komisji Europejskiej. Sprawozdania zawierały informacje szczegółowe o realizacji programu, w tym dotyczące wsparcia gospodarstw ekologicznych i były sporządzane w układzie rocznym przez system SFC, w terminie do 30 czerwca każdego kolejnego roku. Sprawozdania te publikowano na stronie internetowej Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Komisja Europejska nie zgłaszała uwag do ww. sprawozdań za lata 2019–2022 w zakresie działania „Rolnictwo ekologiczne”.

Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi wyjaśnił, że „(...) należy również zauważyć, że monitoring wsparcia gospodarstw ekologicznych nie jest równoznaczny z monitorowaniem całości sektora rolnictwa ekologicznego, gdyż nie wszystkie gospodarstwa ekologiczne o takie wsparcie się ubiegają. Natomiast dane ARiMR z wdrażania działania/interwencji RE, dostępne Ministerstwu jako instytucji zarządzającej, pozwalają w sposób szczegółowy, na bieżąco śledzić liczbę gospodarstw, powierzchnię i rodzaj upraw oraz zapotrzebowanie/wydatkowanie środków na rzecz gospodarstw ekologicznych. Ponieważ w ramach działania/interwencji RE nie są wspierane przetwórczo, przedstawiona wyżej sprawozdawczość nie obejmuje tej części sektora rolnictwa ekologicznego (...) Jednocześnie informuję, że jednym z załączników do Programu Fundusze Europejskie dla Rybactwa na lata 2021-2027 jest Strategia Akwakultura 2027 – Plan strategiczny rozwoju chowu i hodowli ryb w Polsce w latach 2021–2027, w ramach której zawarto rozdział Rozwój akwakultury ekologicznej w Polsce. W rozdziale tym przedstawiono stan produkcji ekologicznej ryb hodowlanych oraz perspektywę jej rozwoju. Konieczność opracowania ww. dokumentu nakłada na państwo członkowskie art. 27 rozporządzenia (UE) 2021/1139 z dnia 7 lipca 2021 r. ustanawiające Europejski Fundusz Morski, Rybacki i Akwakultury oraz zmieniające rozporządzenie (UE) 2017/1004. Wyżej wymieniona strategia została przekazana do KE wraz z treścią FER 2021–2027, natomiast nie były do niej zgłaszane żadne uwagi i pytania ze strony KE i nie zachodziła potrzeba przekazywania żadnych dodatkowych informacji i podejmowania dodatkowych działań ze strony Polski. Treść Strategii Akwakultura 2027 – Plan strategiczny rozwoju chowu i hodowli ryb w Polsce

w latach 2021–2027 jest ogólnodostępna pod następującym linkiem: <https://www.gov.pl/web/rolnictwo/strategia-akwakultura-2027>”.

Raporty dotyczące rolnictwa ekologicznego przekazywane były do UE w systemie OFIS⁴³ oraz eDAMIS⁴⁴.

(akta kontroli str. 625-713)

OCENA CZĄSTKOWA

Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi opracował i wdrożył ramowe plany działań dla żywności i rolnictwa ekologicznego na lata 2014–2020, 2021–2027 i 2021–2030. W planach tych określono zadania realizowane zarówno przez Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi jak i przez jednostki podległe oraz nadzorowane.

Nie określono natomiast w ramowych planach działań dla żywności i rolnictwa ekologicznego źródeł ich finansowania z budżetu państwa i budżetu środków europejskich oraz wielkości ponoszonych nakładów finansowych na rolnictwo ekologiczne.

Zdaniem Najwyższej Izby Kontroli niezbędnym jest wskazanie w tych planach źródeł i wysokości finansowania. Pozwoli to na prawidłowe i racjonalne wsparcie finansowe rolnictwa ekologicznego.

Minister RiRW prowadził monitoring oraz sprawował nadzór i kontrolę nad jednostkami podległymi i nadzorowanymi realizującymi zadania w zakresie rolnictwa ekologicznego. Analizował i zatwierdzał sprawozdania, raporty oraz informacje dotyczące rolnictwa ekologicznego otrzymywane od tych jednostek. Rozpatrywał skargi na działalność jednostek podległych i nadzorowanych oraz współpracował z radami doradczymi do spraw rolnictwa ekologicznego.

Osiągnięte zostały cele przyjęte w ramowym planie działań dla żywności i rolnictwa ekologicznego na lata 2014–2020 w zakresie zwiększenia liczby funkcjonujących przetwórci ekologicznych oraz wartości rynku żywności ekologicznej. W efekcie realizacji działań określonych w ramowych planach działań dla żywności i rolnictwa ekologicznego w badanym okresie nastąpił wzrost liczby producentów ekologicznych, powierzchni ekologicznych użytków rolnych oraz liczby zwierząt gospodarskich utrzymywanych w warunkach ekologicznych.

Najwyższa Izba Kontroli zauważa jednak, że wzrost łącznej powierzchni ekologicznych użytków rolnych w ciągu czterech lat, tj. 2019–2022 nastąpił tylko o 9,3% (z 507,6 tys. ha do 554,6 tys. ha), zatem przy takim tempie wzrostu istnieje ryzyko nieosiągnięcia w Ramowym Planie Działań 2021-2030 przyjętego celu, tj. podwojenia do 2030 r. powierzchni użytków rolnych i osiągnięcia ponad miliona hektarów tej powierzchni.

Najwyższa Izba Kontroli wskazuje, że pomimo braku obowiązku prawnego sporządzania rocznego sprawozdania z realizacji ramowego planu działań dla żywności i rolnictwa ekologicznego, to jednak opracowanie takiego dokumentu jest zasadne, gdyż powinien on zawierać podsumowanie podjętych działań, a także analizę osiągniętych efektów i wskazanie kierunków poprawy realizacji poszczególnych działań. Pozwoli to na skuteczne monitorowanie i podejmowanie adekwatnych instrumentów do dalszego wsparcia rolnictwa ekologicznego.

Stwierdzono nieprawidłowość polegającą na sprawowaniu nie w pełni skutecznego nadzoru nad Agencją Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa dotyczącą terminowości wydawania decyzji w sprawie przyznania płatności ekologicznych

⁴³ Organic Farming Information System.

⁴⁴ Electronic Dataflow Administration and Management Information System.

i realizacji tych płatności. W ocenie NIK może to stanowić ryzyko osłabienia konkurencyjności polskiego rolnictwa ekologicznego. Najwyższa Izba Kontroli wskazuje na potrzebę wzmocnienia nadzoru w tym zakresie.

OBSZAR

2. Rozliczanie pomocy finansowej udzielonej na wsparcie rolnictwa ekologicznego

Opis stanu faktycznego

2.1. Płatność ekologiczna była przyznawana do powierzchni upraw ekologicznych. W ramach działania „Rolnictwo ekologiczne” PROW 2014–2020 rolnik mógł podjąć zobowiązania w zakresie:

- upraw rolniczych, warzywnych, zielarskich, paszowych i jagodowych na gruntach ornych,
- upraw sadowniczych,
- trwałych użytków zielonych.

Płatność ekologiczna stanowiła rekompensatę utraconych dochodów i dodatkowych kosztów związanych z prowadzeniem produkcji rolniczej metodami ekologicznymi. Jednym z warunków przyznania wsparcia było wytworzenie produktu rolnictwa ekologicznego w rozumieniu art. 2 pkt 6 ustawy z dnia 25 czerwca 2009 r. o rolnictwie ekologicznym oraz art. 2 ust. 1 pkt 10 ustawy z dnia 23 czerwca 2022 r. o rolnictwie ekologicznym i produkcji ekologicznej. Działanie realizowane było w ramach 12 pakietów, z których każdy był dostępny w opcji „w okresie konwersji”⁴⁵ i „po okresie konwersji”. Dla każdego z pakietów określona została stawka płatności do 1 hektara. Ustalono także listę roślin, które mogły być uprawiane w ramach powyższych pakietów.

Budżet działania „Rolnictwo ekologiczne” PROW 2014–2020 po przesunięciach dokonanych w okresie od 2015 r. do lipca 2021 r. wyniósł około 547 mln euro. W związku z przedłużeniem okresu realizacji PROW 2014–2020 i udostępnieniem dodatkowych środków, budżet działania zwiększono do około 849 mln euro, tj. o 302 mln euro. Działanie to było wdrażane przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi jako instytucję zarządzającą PROW 2014–2020 oraz Agencję Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, która pełniła funkcję podmiotu realizującego zadania instytucji zarządzającej w zakresie wdrażania większości działań objętych PROW 2014–2020 i jako akredytowana agencja płatnicza realizowała płatności dla wszystkich działań PROW 2014–2020.

Według stanu na dzień 30 września 2023 r. w ramach działania „Rolnictwo ekologiczne” PROW 2014–2020, od początku uruchomienia działania, tj. od 2015 r. wypłacono 34,1 tys. beneficjentom 2 939 035 tys. zł, w tym z EFRROW⁴⁶ 1 870 106,3 tys. zł. W kontrolowanym okresie, tj. w latach 2019–2023 (do 30 września), wypłacono beneficjentom w ramach tego działania łącznie 1 985 257,3 tys. zł, w tym z EFRROW 1 263 215,3 tys. zł, z tego w 2019 r. – 298 892,3 tys. zł (z EFRROW 190 178,5 tys. zł), w 2020 r. – 542 049,1 tys. zł (z EFRROW 344 911 tys. zł), w 2021 r. – 412 985,6 tys. zł (z EFRROW 262 780,8 tys. zł, w 2022 r. – 488 652,5 tys. zł (z EFRROW 310 929,3 tys. zł), w 2023 r. (III kwartały) – 242 677,8 tys. zł (z EFRROW 154 415,7 tys. zł).

W ramach działania „Rolnictwo ekologiczne” PROW 2014–2020 z docelowych 145,3 tys. ha gruntów w okresie konwersji wspierane było 121,3 tys. (83,5% wartości wskaźnika docelowego), a z docelowych 322 tys. ha gruntów po okresie konwersji wspierane było 337,4 tys. ha (104,8% wartości wskaźnika docelowego), tzn., że

⁴⁵ Okres konwersji, który trwa do 3 lat, jest czasem gospodarowania według zasad rolnictwa ekologicznego, pod nadzorem odpowiednich organów, lecz bez prawa do znakowania produktów jako ekologicznych. Powodem tego stanu rzeczy jest potrzeba rozkładu uprzednio stosowanych nieekologicznych środków agrochemicznych.

⁴⁶ Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich.

z docelowych ogółem 467,3 tys. ha gruntów wspierane było 458,7 tys. ha (98,2% wartości wskaźnika docelowego).

(akta kontroli str. 1169-1172, 1248)

W latach 2019–2023 w ramach działania PROW 2014–2020 „Systemy jakości produktów rolnych i środków spożywczych” poddziałania „Wsparcie działań informacyjnych i promocyjnych realizowanych przez grupy producentów na rynku wewnętrznym”, 25 beneficjentom wytwarzających produkty wyłącznie w systemie rolnictwa ekologicznego została wypłacona pomoc finansowa w wysokości 19 790 tys. zł⁴⁷.

(akta kontroli str. 1464-1466)

W ramach działania PROW 2014–2020 „Transfer wiedzy i działalność informacyjna”, poddziałania „Wsparcie dla działań w zakresie kształcenia zawodowego i nabywania umiejętności” przeszkolono 4800 rolników z zakresu rolnictwa ekologicznego; w działaniu „Transfer wiedzy i działalność informacyjna”, poddziałaniu „Wsparcie dla projektów demonstracyjnych i działań informacyjnych” realizowany jest projekt demonstracyjny pt. „Rolnictwo ekologiczne”, który ma się zakończyć w 2025 r. i obejmie ponad 8700 rolników; w działaniu „Usługi doradcze, usługi z zakresu zarządzania gospodarstwem i usługi z zakresu zastępstw”, poddziałaniu „Wsparcie dla szkoleń doradców” przeszkolono 183 doradców w formie studiów podyplomowych na temat rolnictwa ekologicznego; w działaniu „Usługi doradcze, usługi z zakresu zarządzania gospodarstwem i usługi z zakresu zastępstw”, poddziałaniu „Wsparcie korzystania z usług doradczych” udzielono 5190 rolnikom usług doradczych dotyczących rolnictwa ekologicznego.

W ramach PROW 2014–2020 realizowano także inne działania, w tym inwestycyjne, wspierające rolników ekologicznych. Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi wyjaśnił, że „(...) W przypadku części działań zostały wprowadzone preferencje dla operacji dotyczących rolnictwa ekologicznego. Zasady związane z realizacją poszczególnych działań warunkowane są celami, jakim to wsparcie służy, natomiast ustanowienie dodatkowych kryteriów wyboru operacji na rzecz produkcji ekologicznej oznacza, że większe szanse w wyborze operacji mają te, które uwzględniają produkcję bądź przetwarzanie produktów ekologicznych. Preferencje zostały przewidziane w następujących instrumentach PROW na lata 2014–2020:

- Restrukturyzacja małych gospodarstw,
- Premia dla młodych rolników,
- Modernizacja gospodarstw rolnych w zakresie: rozwoju produkcji psiań (obszar A) oraz nawodnienia w gospodarstwach (obszar E),
- Inwestycje w gospodarstwach położonych na obszarach Natura 2000”.

(akta kontroli str. 912-916, 949-957, 1169-1172, 1246-1247, 1464-1466)

2.2. Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi w badanym okresie udzielał ośrodkom doradztwa rolniczego dotacji celowych na wykonywanie zadań z zakresu doradztwa rolniczego, o których mowa w art. 4 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 22 października 2004 r. o jednostkach doradztwa rolniczego⁴⁸.

W ramach udzielonych dotacji, w okresie od 2019 r. do 2022 r.⁴⁹ ośrodki doradztwa rolniczego w zakresie rolnictwa ekologicznego przeprowadziły m.in. 1292 szkolenia

⁴⁷ W 2019 r. dla trzech beneficjentów wypłacono 5096,5 tys. zł, w 2021 dla sześciu beneficjentów wypłacono 1748,3 tys. zł, w 2022 r. dla 10 beneficjentów wypłacono 9516,5 tys. zł, w 2023 r. dla sześciu beneficjentów wypłacono 3428,7 tys. zł.

⁴⁸ Dz.U. 2023 poz. 1354.

⁴⁹ Dane obejmują lata: 2019–2022, ponieważ MRiRW nie dysponuje na dzień 30 września 2023 r., danymi podsumowującymi 2023 r.

(w tym szkolenia wyjazdowe i zdalne) oraz 50 konferencji⁵⁰; udzieliły 78 475 informacji⁵¹ oraz 96 125 porad indywidualnych i 510 porad w formie doradztwa grupowego; zorganizowały 115 pokazów, 15 targów/wystaw, 284 demonstracji oraz 83 konkursy⁵².

(akta kontroli str. 906-914, 1175-1207, 1473-1475)

2.3. Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 29 lipca 2015 r. w sprawie stawek dotacji przedmiotowych dla różnych podmiotów wykonujących zadania na rzecz rolnictwa⁵³, w badanym okresie przyznano dotacje na realizację 91 projektów badawczych w łącznej kwocie 15 954,2 tys. zł, z tego na dzień 30 września 2023 r. wydatkowano 13 639,4 tys. zł⁵⁴. Zakresy badań na poszczególne lata były publikowane w ogłoszeniach Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi w sprawie wykazu obszarów badawczych i wykazu badań na rzecz rolnictwa ekologicznego, a ich kierunki były corocznie wyznaczane w drodze konsultacji z organizacjami działającymi w sektorze produkcji ekologicznej odnośnie do problemów wymagających podjęcia badań.

Spośród zrealizowanych prac badawczych, 71 dotyczyło spraw związanych z technologią uprawy, hodowli i produkcji w rolnictwie ekologicznym, np.:

- planowania upraw roślin paszowych i optymalizacja produkcji ekologicznej pasz w tym zasady ich przygotowania na poziomie gospodarstwa,
- optymalizacji doboru odmian w ekologicznej uprawie roślin rolniczych, zalecanych do produkcji polowej towarowej,
- wykorzystania substancji podstawowych w ochronie ekologicznych upraw sadowniczych,
- dostosowania ekologicznej uprawy roślin warzywniczych i zielarskich do warunków górskich i podgórskich,
- podnoszenia efektywności i wydajności w ekologicznej uprawie roślin warzywniczych, ze szczególnym uwzględnieniem innowacyjnych rozwiązań zastępujących praktyki i środki produkcji niedozwolone w produkcji ekologicznej. Wpływ różnych ściółek organicznych na wzrost i plonowanie cukinii, ogórka i dyni olbrzymiej oraz na poprawę żyzności i właściwości fizycznych gleby w uprawie ekologicznej,
- optymalizacji doboru odmian w ekologicznej uprawie roślin rolniczych, zalecanych do towarowej produkcji polowej, ze szczególnym uwzględnieniem niekorzystnych warunków klimatyczno-glebowych, szczególnie związanych z niedoborem wody,
- oceny przydatności nowych odmian zbóż do uprawy w rolnictwie ekologicznym.

Instytucje badawcze zrealizowały 14 projektów badawczych w zakresie przetwórstwa produktów roślinnych i zwierzęcych metodami ekologicznymi, np. dotyczących:

- wpływu termicznych procesów technologicznych (np.: suszenie, prażenie, słodowanie, pieczenie, liofilizacja) na występowanie lub koncentrację substancji niedopuszczonych do stosowania w rolnictwie ekologicznym,

⁵⁰ W 2019 r. przeprowadziły 362 szkolenia i 14 konferencji, w 2020 r. – 193 szkolenia i 9 konferencji, w 2021 r. – 198 szkolenia i 14 konferencji, 2022 r. – 439 szkoleń i 13 konferencji.

⁵¹ W 2019 r. udzieliły 16 701 informacji, w 2020 r. – 19 692, w 2021 r. – 21 944, w 2022 r. – 20 138.

⁵² W 2019 r. udzieliły 21 294 porad indywidualnych, 70 porad w formie doradztwa grupowego, zorganizowały: 24 pokazy, sześć targów/wystaw, 84 demonstracje oraz 20 konkursów, w 2020 r. – 23 120 porad indywidualnych, 111 porad w formie doradztwa grupowego, 27 pokazów, 66 demonstracji oraz 14 konkursów, w 2021 r. – 25 407 porad indywidualnych, 113 porad w formie doradztwa grupowego, dwa targi/wystawy, 28 pokazów, 56 demonstracji oraz 25 konkursów, w 2022 r. – 26 304 porad indywidualnych, 196 porad w formie doradztwa grupowego, siedem targów/wystaw, 36 pokazów, 80 demonstracji oraz 254 konkursy.

⁵³ Dz. U. z 2015 r. poz. 1170, ze zm.

⁵⁴ Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi udzielił: w 2019 r. dotacji na 21 badań, na kwotę 3702,1 tys. zł, z czego wydatkowano 3609 tys. zł; w 2020 r. udzielił dotacji na 13 badań, na kwotę 2638,7 tys. zł, z czego wydatkowano 2584,7 tys. zł; w 2021 r. udzielił dotacji na 16 badań, na kwotę 2577,8 tys. zł z czego wydatkowano 2422,7 tys. zł; w 2022 r. udzielił dotacji na 22 badania, na kwotę 3 505,7 tys. zł, z czego wydatkowano 3258,1 tys. zł, w 2023 r. udzielił dotacji na 19 badań, na kwotę 3529,9 tys. zł, wg stanu na dzień 30 września 2023 r wydatkowano 1764,9 tys. zł.

- optymalizacji i rozwoju innowacyjnych rozwiązań przetwórstwa ekologicznego w zakresie metod, sposobów i rozwiązań obniżania poziomu substancji niedopuszczonych do stosowania w rolnictwie lub GMO, mogących powstawać w czasie przygotowania lub przechowywania żywności i pasz,
- innowacyjnych rozwiązań w zakresie przetwórstwa mięsa, z ograniczeniem dodatków azotanów i azotynów w zakresie przetwórstwa mięsa i podrobów w celu wpływu na zdrowotność, parametry sensoryczne i trwałość wyrobów,
- optymalizacji technologii procesów przetwórstwa mięsa, mleka i produktów akwakultury z jednoczesnym wydłużeniem trwałości przechowalniczej, zastosowanie środowiskowych bakterii kwasu mlekowego do optymalizacji procesu produkcji ekologicznych twarogów,
- wykorzystania niekonwencjonalnych metod obróbki fizycznej (w szczególności ultradźwięki, światło) w ekologicznym przetwórstwie mięsa i podrobów w celu oceny wpływu na zdrowotność, parametry sensoryczne i trwałość wyrobów.

Sześć projektów dotyczyło analizy rynku produkcji ekologicznej. Badania w zakresie marketingu, promocji oraz analizy rynku produkcji ekologicznej w Polsce przeprowadziły: Instytut Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa PIB, Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie (dalej: SGGW), Instytut Rozwoju Wsi i Rolnictwa PAN, Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu oraz Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie.

Zrealizowano zatem badanie dotyczące analizy wartości i struktury rynku produkcji ekologicznej w Polsce z określeniem wartości jego poszczególnych branż oraz określona została wartość rynku produktów ekologicznych w Polsce.

W raporcie z 2019 r. opracowanym przez Instytut Nauk o Żywieniu Człowieka Katedry Badań Rynku Żywności i Konsumpcji SGGW w Warszawie pt. „Marketing, promocja oraz analiza rynku: analiza wartości i struktury rynku produkcji ekologicznej w Polsce ze szczególnym określeniem wartości jego poszczególnych branż”⁵⁵ wskazano m.in. na potrzebę:

- aktywizacji rozwoju przetwórstwa ekologicznego i dążenia do poprawy konkurencyjności krajowych przedsiębiorców,
- zwiększenia kompetencji uczestników krótkich łańcuchów dostaw, poprzez np. akcje demonstracyjne, oraz pozyskanie środków na digitalizację tego rodzaju usług i ich promocję na rynkach lokalnych,
- wprowadzenie czytelnej identyfikacji oferty żywności ekologicznej w segmencie HORECA (hotele, restauracje catering),
- aktywowanie rozwoju krajowej produkcji pasz na potrzeby ekologicznej produkcji zwierzęcej,
- budowanie silnych marek produktów ekologicznych pochodzących od producentów krajowych, co pozwoli na zwiększenie rozpoznawalność polskiej żywności ekologicznej w kraju i za granicą,
- pomoc w obszarze interpretacji przepisów i stworzenie zespołu ekspertów ds. legislacji w rolnictwie ekologicznym,
- promocję produktów ekologicznych z wykorzystaniem trafiających do odbiorców treści kojarzących się z ww. produktami, takich jak: dbałość o zdrowie swoje

⁵⁵ Żakowska-Biemans S., Górską-Warsewicz H., Szlachciuk J., Zwolińska J., Bobola A. (2019) "Marketing, promocja oraz analiza rynku: analiza wartości i struktury rynku produkcji ekologicznej w Polsce ze szczególnym określeniem wartości jego poszczególnych branż". Raport z badań zrealizowanych w ramach projektu finansowanego ze środków Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi na podstawie § 8 ust. 1 pkt 2 i ust. 8 oraz lp. 7 załącznika nr 7 do rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 29 lipca 2015 r. w sprawie stawek dotacji przedmiotowych dla różnych podmiotów wykonujących zadania na rzecz rolnictwa (Dz. U. z 2015 r. poz. 1170, Dz.U. z 2016 r. poz. 1614 oraz z 2017 r. poz. 1470), na podstawie decyzji z dnia 26.04.2019 r. Instytut Nauk o Żywieniu Człowieka, Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie.

i bliskich lub wspieranie przez zakup produktów z gospodarstw, gdzie szczególną uwagę przywiązuje się do dobrostanu zwierząt.

W opracowanym w 2023 r. raporcie pt.: „Marketing, promocja oraz analiza rynku: badania w zakresie analizy wartości rynku produktów ekologicznych w Polsce z podziałem na wartość poszczególnych sektorów produkcji oraz wskazanie produktów o najwyższym potencjale rozwoju”⁵⁶ Instytut Nauk o Żywieniu Człowieka Katedry Badań Rynku Żywności i Konsumpcji SGGW w Warszawie wskazał m.in. na potrzebę:

- stworzenia ujednoczonej klasyfikacji żywności ekologicznej na potrzeby gromadzenia danych i szacowania wartości poszczególnych kategorii,
- wspierania rozwoju produktów innowacyjnych wpisujących się w aktualne trendy żywieniowe co pozwoli na zapewnienie konkurencyjności krajowej żywności ekologicznej,
- zachęcanie polskich konsumentów do zachowań proekologicznych przez promowanie korzyści jednostkowych i korzyści ogólnospołecznych, związanych z realizacją zrównoważonej w wymiarze środowiskowym konsumpcji żywności,
- budowanie silnych marek ekologicznych producentów krajowych,
- wprowadzenie czytelnego systemu identyfikacji rynku żywności ekologicznej wzorem rozwiązań przyjętych w innych krajach UE.

Powyższe opinie i rekomendacje w głównych założeniach znalazły odzwierciedlenie w Ramowym Planie Działań na lata 2021–2030 z listopada 2022 r. przygotowanym w celu wsparcia rozwoju rolnictwa ekologicznego i rynku żywności ekologicznej w nowej perspektywie finansowej.

Wyniki badań w rolnictwie ekologicznym były upowszechniane poprzez umieszczanie na stronach internetowych jednostek badawczych przez okres pięciu lat. Odsyłacze do stron z wynikami badań zamieszczane były na stronie internetowej Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Ponadto, w celu upowszechnienia wyników badań, corocznie Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi przy współpracy z Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie Oddział w Radomiu organizowało szkolenia on-line – tzw. webinaria podsumowujące badania. Wyniki badań zrealizowanych na podstawie przyznanych dotacji dostępne były na stronie internetowej MRiRW. Corocznie przygotowywana była przez MRiRW publikacja w wersji elektronicznej zawierająca streszczenia wyników prowadzonych badań i umieszczana na stronie internetowej Ministerstwa, a także przesyłana doradcom rolniczym oraz do Narodowego Instytutu Kultury i Dziedzictwa Wsi. Na podstawie wyników badań przygotowywane były publikacje i metodyki, które obejmowały wytyczne dla producentów ekologicznych. Producenci ekologiczni mogli je pobrać ze strony internetowej Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

W ramach udzielonych przez MRiRW 91 dotacji przedmiotowych przeprowadzono weryfikację zbiorczych rozliczeń kosztów 22 dotacji udzielonych w 2022 r. Badaniem objęto sześć wybranych celowo decyzji z 2022 r. na kwotę 1 762,9 tys. zł na wykonanie 10 badań w sektorze rolnictwa ekologicznego. W zakresie weryfikacji

⁵⁶ Żakowska-Biemans S., Górńska-Warsewicz H., Szlachciuk J., Tyburski J., Orzechowska A. (2023) "Marketing, promocja oraz analiza rynku: analiza wartości rynku produkcji ekologicznej w Polsce z podziałem na wartość poszczególnych sektorów produkcji oraz wskazanie produktów o najwyższym potencjale rozwoju". Raport z badań zrealizowanych w ramach projektu finansowanego ze środków Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi na § 8 ust. 1 pkt 2, ust. 2 pkt 2 i ust. 10 rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 29 lipca 2015 r. w sprawie stawek dotacji przedmiotowych dla różnych podmiotów wykonujących zadania na rzecz rolnictwa (Dz. U. poz. 1170, ze zm.) na podstawie decyzji DEJ.re.027.5.2023 z dnia 4 kwietnia 2023 r. Instytut Nauk o Żywieniu Człowieka, Katedra Badań Rynku Żywności i Konsumpcji, Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie.

rozliczenia dotacji przeanalizowano dowody księgowe na kwotę 686,7 tys. zł, które stanowiły 39% ww. kwoty udzielonych dotacji.

W zakresie przeprowadzonej analizy nie stwierdzono nieprawidłowości. Wszystkie udzielone w 2022 r. dotacje przedmiotowe zostały rozliczone. Badane dokumenty księgowe zawierały koszty kwalifikowalne, a przekazanie instytucjom badawczym środków finansowych dotacji odbyło się zgodnie z założonym harmonogramem.

(akta kontroli str. 727-755, 798-870, 882-905, 1138-1168, 1219-1225, 1249-1460)

2.4. Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi w latach 2021–2023⁵⁷ na podstawie 16 umów udzielił instytutom badawczym dotacji celowych na realizację 34 tematów z zakresu rolnictwa ekologicznego na łączną kwotę 19 576,7 tys. zł⁵⁸. Na dzień 30 listopada 2023 r. z tej kwoty dotacji zostało wydatkowane i rozliczone 12 270,6 tys. zł.

Zadania z zakresu rolnictwa ekologicznego realizowane przez nadzorowane przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi instytuty badawcze obejmowały 27 tematów w obszarze uprawy i ochrony roślin metodami ekologicznymi, takich jak:

- Doskonalenie i rozwój systemu oceny odmian roślin uprawy polowej i ich przydatności dla rolnictwa ekologicznego (ziemniak);
- Dobór odmian kukurydzy do różnych celów użytkowania w ramach Ekologicznego Doświadczalnictwa odmianowego;
- Ocena przydatności rodów hodowlanych ziemniaka do uprawy w warunkach rolnictwa ekologicznego. Doskonalenie metod ekologicznej uprawy jabłoni, wiśni i czereśni;
- Opracowanie technologii produkcji warzyw i grzybów jadalnych w systemie ekologicznym;
- Opracowanie ekologicznych metod produkcji nasiennych roślin jednorocznych (fasola, ogórek, brokuł) i dwuletnich (marchew, cebula) o zwiększonym potencjale plonotwórczym oraz przyjaznej środowisku kompleksowej technologii produkcji nasion;
- Optymalizacja ekologicznej gospodarki pasiecznej celem wzrostu efektywności produkcji pszczelarskiej i poprawy zdrowotności rodzin pszczelich;
- Opracowanie programu ochrony pszenicy zwyczajnej, odmiany ozime w systemie produkcji ekologicznej;
- Identyfikacja problemów oraz doskonalenie płodozmianu i gospodarki nawozowej w gospodarstwach ekologicznych o różnych profilach produkcji;
- Ocena przydatności do uprawy w ekologicznym systemie produkcji odmian zbóż jarych i ozimych oraz roślin bobowatych.

Środki z dotacji celowych zostały przeznaczone również na realizację sześciu tematów w obszarze produkcji zwierzęcej, w tym gospodarki pasiecznej metodami ekologicznymi, takich jak:

- Optymalizacja ekologicznej gospodarki pasiecznej celem wzrostu efektywności produkcji pszczelarskiej i poprawy zdrowotności rodzin pszczelich;

⁵⁷ Na podstawie umów na udzielenie dotacji celowych oraz wykazu dotacji celowych, udostępniony przez MRiRW dn. 23 listopada 2023 r., w okresie objętym kontrolą tj. w latach 2019–2023, działania dotyczące rolnictwa ekologicznego były finansowane z ww. dotacji, w latach 2021–2023.

⁵⁸ W 2021 r. pięciu podmiotom, udzielono dotacji celowych na kwotę 7066,9 tys. zł, z tego wydatkowano 6604,5 tys. zł na realizację 11 tematów zadań i podzadań. W 2022 r. udzielono dotacji celowych sześciu podmiotom, na kwotę 5833 tys. zł, z tego wydatkowano 5666,1 tys. zł na realizację 12 tematów zadań i podzadań. W 2023 r. pięciu podmiotom udzielono dotacji celowych na kwotę 6676,8 tys. zł, która będzie rozliczona na koniec 2023 r., na realizację 11 tematów zadań i podzadań.

- Optymalizacja istniejących oraz opracowanie nowych rozwiązań dla potrzeb zrównoważonego rozwoju ekologicznego chowu zwierząt gospodarskich.

Ponadto w ramach dotacji celowych zrealizowano jeden temat związany z monitorowaniem realizacji Europejskiego Zielonego Ładu, w tym strategii „Od pola do stołu” oraz unijnej „Strategii na rzecz Bioróżnorodności 2030” w zakresie rozwoju systemów jakości żywności, w szczególności systemu produkcji ekologicznej. Temat związany był z opracowaniem Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023–2027.

(akta kontroli str. 913-922, 1211-1214, 1530-1531)

2.5. W latach 2019–2023 MRiRW przeprowadziło 82 działania informacyjno-promocyjne na rzecz zwiększenia świadomości konsumentów o walorach produktów ekologicznych, a także rozszerzyło działania upowszechniające logo produkcji ekologicznej. Łączny koszt tych działań wyniósł 8984,7 tys. zł, w tym: w 2019 r. – 11 działań, koszt – 865,4 tys. zł; w 2020 r. – 11 działań, koszt 1509,4 tys. zł; w 2021 r. – 16 działań, koszt 3863,7 tys. zł; w 2022 r. – 19 działań, koszt 2087,2 tys. zł; w 2023 r. (do 31 października 2023 r.) – 25 działań, koszt 659 tys. zł.

Działania te polegały m.in. na:

- organizowaniu konkursów na najlepszego „doradcę ekologicznego”, najlepsze gospodarstwo ekologiczne,
- kampaniach informacyjno-promocyjnych prowadzonych w internecie, telewizji, prasie i radiu,
- dystrybucji materiałów o rolnictwie ekologicznym oraz produktów ekologicznych podczas spotkań, prezentacji, konferencji itp.,
- propagowaniu wiedzy na temat rolnictwa ekologicznego w szkołach (lekcje, testy wiedzy,)
- wydawaniu publikacji dedykowanych najmłodszym dzieciom.

Badanie wydatków w łącznej kwocie 377,6 tys. zł poniesionych w ramach czterech z ww. działań, tj. na:

- prezentację polskich produktów ekologicznych, przedstawianych podczas spotkań, konferencji itp. w 2019 r. – na kwotę 7 tys. zł,
- kampanię informacyjno-edukacyjną na temat rolnictwa i gospodarki żywnościowej, rolnictwa ekologicznego w audycji telewizyjnej, pt. „Magazyn Rolniczy” na antenie TVP 1 w 2020 r. – na kwotę 25 tys. zł,
- kampanię informacyjno-edukacyjną dotyczącą rolnictwa i produkcji ekologicznej polegającą na umieszczeniu wątków dot. kampanii w tzw. "kącicach kulinarnych" oraz felietonach w audycjach telewizyjnych, pt.: "Pytanie na Śniadanie", na antenie TVP 2 w 2022 r. – na kwotę 240 tys. zł,
- organizację atrakcji dla dzieci w strefie Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi podczas wydarzenia pn. „Dzień Polskiej Ekologii – Kiermasz Żywności Wysokiej Jakości” w 2023 r. – na kwotę 105,6 tys. zł,

w zakresie kwalifikowalności i adekwatności ich poniesienia, jak również poprawności rozliczenia nie wykazało nieprawidłowości.

(akta kontroli str. 9-23, 981-1137)

2.6. W badanym okresie realizowano dwa programy w ramach mechanizmu Wspólnej Polityki Rolnej „Wsparcie działań promocyjnych i informacyjnych na rynkach wybranych produktów rolnych”⁵⁹. Mechanizm ten funkcjonuje w oparciu o rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1144/2014 w sprawie

⁵⁹ Zgodnie z art. 6 ust. 2 pkt 6 ustawy z dnia 9 maja 2008 r. o Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (Dz. U. z 2022 r. poz. 2157, ze zm.) od 1 września 2017 r. administrowanie mechanizmem WPR „Wsparcie działań promocyjnych i informacyjnych na rynkach wybranych produktów rolnych” jest zadaniem delegowanym do Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa z agencji płatniczej – ARiMR).

działań informacyjnych i promocyjnych dotyczących produktów rolnych wdrażanych na rynku wewnętrznym i w państwach trzecich oraz uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 3/2008⁶⁰. Unia Europejska za pomocą ww. mechanizmu współfinansuje działania informacyjne i promocyjne realizowane przez organizacje branżowe producentów lub przetwórców produktów rolno-spożywczych, na terenie państw Wspólnoty oraz na obszarze niektórych państw trzecich. Dofinansowanie działań ze środków unijnych wynosi do 80% budżetu danego programu, pozostałe środki stanowią wkład własny beneficjentów mechanizmu (bez wkładu budżetu państwa).

Jeden program pt. „Bioeurope wysokiej jakości” był realizowany przez trzy lata, tj. w okresie od 1 maja 2020 r. do 30 kwietnia 2023 r., na rynkach Stanów Zjednoczonych Ameryki Północnej i Kanady. Program ten skoncentrowany był na promocji produktów pochodzących z rolnictwa ekologicznego Unii Europejskiej, w tym mięsa wieprzowego, wołowego oraz jego przetworów, mięsa drobiowego i jego przetworów, zbóż i przetworów zbożowych, owoców i warzyw oraz przetworów owocowych i warzywnych, mleka i przetworów mlecznych.

W ramach powyższego programu wypłacono beneficjentom z budżetu środków unijnych 7837,3 tys. zł.

Drugi program „Przestaw się na eko – szukaj Euroliścia” jest realizowany przez okres dwóch lat, tj. od 1 marca 2022 r. i skierowany na rynek Polski. Dotyczy produktów ekologicznych, tj. zboża, sery i produkty mleczne, jaja, świeże oraz przetworzone owoce i warzywa, przetwory z warzyw, owoców i orzechów, włączając oliwki stołowe. Celem programu jest zwiększenie konkurencyjności sektora rolnego UE oraz budowanie świadomości i rozpoznawalności dla unijnego systemu jakości rolnictwa ekologicznego, poprzez działania promocyjne skierowane na wewnętrzny rynek.

W ramach powyższego programu wypłacono beneficjentom z budżetu środków unijnych środki w kwocie 1122,2 tys. zł.

(akta kontroli str. 964-980)

2.7. Po kontroli Nr P/18/043 „Wspieranie rozwoju rolnictwa ekologicznego”⁶¹ w wystąpieniu pokontrolnym z dnia 28 listopada 2018 r. Najwyższa Izba Kontroli skierowała do Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi wnioski pokontrolne wnosząc o:

- 1) Zapewnienie stabilności przepisów wykonawczych wydawanych w obszarze rolnictwa ekologicznego oraz efektywniejszego wykorzystania środków publicznych przeznaczanych na ten cel.
- 2) Prowadzenie działań stymulujących rozwój rolnictwa ekologicznego i rynku żywności ekologicznej wykorzystując wyniki zleczanych prac badawczych, analiz i ekspertyz, w tym:
 - zapewnienie gromadzenia i wykorzystywania wiarygodnych danych o wytworzonych produktach ekologicznych oraz rynku żywności ekologicznej, wyznaczanie nowych priorytetów w realizowanej polityce rozwoju rolnictwa ekologicznego i rynku żywności ekologicznej,
 - opracowanie wskaźników realizacji dla celów szczegółowych określonych w „Ramowym Planie Działań dla Żywności i Rolnictwa Ekologicznego w Polsce na lata 2014–2020” i ich monitorowanie,
 - zintensyfikowanie działań informacyjno-promocyjnych na rzecz zwiększenia świadomości konsumentów o walorach produktów ekologicznych, a także wzmocnienie działań w celu upowszechniania logo rolnictwa ekologicznego.

⁶⁰ Dz. Urz. UE L 317 z 4.11.2014, str. 56.

⁶¹ KRR. 410.003.01.2018.

Ponadto Najwyższa Izba Kontroli w Informacji o wynikach tej kontroli⁶² z dnia 19 sierpnia 2019 r. wskazała na potrzebę:

- 1) przy opracowaniu krajowego planu działań na rzecz rozwoju rolnictwa ekologicznego i rynku produktów ekologicznych w ramach nowej perspektywy finansowej:
 - wyznaczenia celu rozwoju tego sektora oraz terminu jego osiągnięcia,
 - określenia oraz bieżącego monitorowania mierników realizacji wyznaczonych celów i zadań,
 - ustalenia rzeczywistej wartości rynku produktów ekologicznych,
 - rozszerzenia działań informacyjno-promocyjnych na rzecz zwiększenia świadomości ekologicznej konsumentów i rozpoznawalności logo rolnictwa ekologicznego;
- 2) przygotowania i wdrożenia rozwiązań umożliwiających gromadzenie danych i informacji dotyczących wytworzonych produktów ekologicznych w celu określenia rzeczywistego potencjału oraz możliwości rozwoju polskiego rolnictwa ekologicznego.

W zakresie realizacji wniosku dotyczącego zapewnienia stabilności przepisów wykonawczych wydawanych w obszarze rolnictwa ekologicznego Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi podał, że została zapewniona stabilność przepisów wykonawczych – rozporządzeń Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi – wydawanych w obszarze rolnictwa ekologicznego oraz efektywniejsze wykorzystanie środków publicznych przeznaczanych na ten cel. W latach 2019–2023 na podstawie ustawy z dnia 25 czerwca 2009 r. o rolnictwie ekologicznym oraz na podstawie ustawy z dnia 23 czerwca 2022 r. o rolnictwie ekologicznym i produkcji ekologicznej przyjęto łącznie 10 rozporządzeń wykonawczych, niezbędnych do funkcjonowania systemu produkcji ekologicznej w Polsce. Powyższe rozporządzenia dotyczyły m.in. wysokości opłat za przeprowadzenie kontroli urzędowej ekologicznego materiału heterogenicznego, laboratoriów urzędowych i krajowych laboratoriów referencyjnych do celów przeprowadzania analiz, badań i diagnostyki laboratoryjnej w ramach produkcji w rolnictwie ekologicznym, nabywania uprawnień inspektora rolnictwa ekologicznego.

W odniesieniu do części tego wniosku, a dotyczącego efektywniejszego wykorzystania środków publicznych przeznaczanych na rozwój rolnictwa ekologicznego, wyznaczone zostały wskaźniki realizacji działań określonych w zaktualizowanym „Ramowym Planie Działań dla Żywności i Rolnictwa Ekologicznego w Polsce na lata 2021–2030”. Wskaźniki te mają na celu monitorowanie postępów prac nad rozwojem sektora produkcji ekologicznej w Polsce i zapewnić efektywniejsze wykorzystanie środków publicznych na ten cel.

W odniesieniu do działania „Rolnictwo ekologiczne” PROW 2014–2020 w latach 2019–2023 starano się zapewnić stabilność zasady wsparcia, a jednocześnie uwzględniać wnioski z przebiegu realizacji tego działania oraz postulaty rolników i organizacji związanych z sektorem rolnictwa ekologicznego. Dokonywane zmiany w głównej mierze dotyczyły uproszczenia i uelastycznienia niektórych, pierwotnie przyjętych rozwiązań. W 2023 r., ze względu na przedłużenie okresu wdrażania PROW (wynikające z przepisów UE⁶³) i zwiększenie budżetu działania dokonano zwiększenia stawek płatności i przyjęto rozwiązania harmonizujące działanie „Rolnictwo ekologiczne” PROW z projektowaną interwencją „Rolnictwo ekologiczne” Plan Strategiczny Wspólnej Polityki Rolnej. W latach 2023–2024 gospodarstwa ekologiczne, które przystąpią do działania „Rolnictwo ekologiczne” PROW 2014–

⁶² KRR.430.007.2018, Nr ewid. 190/2018/P/18/043/KRR.

⁶³ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2020/2220 z dnia 23 grudnia 2020 r. ustanawiające niektóre przepisy przejściowe dotyczące wsparcia z Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) i z Europejskiego Funduszu Rolniczego Gwarancji (EFRG) w latach 2021 i 2022 oraz zmieniające rozporządzenia (UE) nr 1305/2013, (UE) nr 1306/2013 i (UE) nr 1307/2013 w odniesieniu do zasobów i stosowania w latach 2021 i 2022 oraz rozporządzenie (UE) nr 1308/2013 w odniesieniu do zasobów i rozdziału takiego wsparcia na lata 2021 i 2022 (Dz. Urz. UE L 437 z 18.12.2020, str. 1).

2020 będą otrzymywały płatności na zasadach określonych w PROW 2014–2020, natomiast dla pozostałych gospodarstw ekologicznych dostępne będzie wsparcie w ramach Interwencji „Rolnictwo ekologiczne” PS WPR 2023–2027.

W ramach PS WPR zapewniono kontynuację wsparcia rolnictwa ekologicznego na zasadach zbliżonych do obowiązujących w ramach PROW 2014–2020. Wprowadzono nowe płatności z tytułu łączenia w gospodarstwie produkcji roślinnej i zwierzęcej (premia za zrównoważoną produkcję roślinno-zwierzęcą) oraz uproszczony system wsparcia dla małych gospodarstw z uprawami ekologicznymi.

Dane o producentach ekologicznych i produkcji ekologicznej były pozyskiwane bezpośrednio od jednostek certyfikujących. Dane te były przekazywane przez jednostki certyfikujące do Głównego Inspektora Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych na podstawie art. 5 ust. 9 ustawy o rolnictwie ekologicznym i produkcji ekologicznej. Formularz zawiera wszystkie pozycje jakie były określone przepisami UE obowiązującymi do 2022 r.

Dane były weryfikowane pod względem ich poprawności i przekazywane do Eurostat; w latach 2019–2021 dane były pozyskiwane na podstawie art. 36 rozporządzenia Rady (WE) nr 834/2007. Podstawa ta nie została przeniesiona do aktualnie obowiązującego rozporządzenia PE i Rady (UE) 2018/848 skutkiem tego aktualnie obowiązujące przepisy UE dotyczące produkcji ekologicznej nie zawierają podstawy ani mechanizmu do pozyskiwania danych o producentach i produkcji ekologicznej.

Jak wyjaśniła Zastępca Dyrektora Departamentu Rolnictwa Ekologicznego i Jakości Żywności w MRiRW „(...) Przepisy UE dotyczące statystyk europejskich, tzw. SAIO, będą obowiązywały dopiero od 2025 r. lub 2026 r. i w nich znajdują się ponownie ww. przepisy podobne do tych stosowanych przed 2022 r. (...)”.

W odniesieniu do wniosku dotyczącego wyznaczenia nowych priorytetów w realizowanej polityce rozwoju rolnictwa ekologicznego i rynku żywności ekologicznej, Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi podał, że cele rozwoju sektora produkcji ekologicznej zawarte w polityce UE (Europejski Zielony Ład, strategię “Od pola do stołu” oraz na rzecz Bioróżnorodności) są dwa:

- osiągnięcie do 2030 r. 25% udziału gruntów rolnych UE w systemie rolnictwa ekologicznego,
- znaczne zwiększenie akwakultury ekologicznej.

Decyzją kierownictwa Ministerstwa przyjęto cel osiągnięcia co najmniej miliona hektarów powierzchni użytków rolnych (7% ogółu) w systemie produkcji ekologicznej w Polsce do 2030 r. Ma być on osiągnięty poprzez realizację działań w pięciu głównych obszarach opisanych w Ramowym Planie Działań dla Żywności Rolnictwa Ekologicznego w Polsce na lata 2021–2030.

Do wszystkich działań zawartych w tym planie ustalone zostały wskaźniki monitorujące realizację tych działań. MRiRW:

- przeprowadziło w latach 2019–2023 (III kwartały) 82 działania informacyjno-promocyjne na rzecz zwiększenia świadomości konsumentów o walorach produktów ekologicznych,
- rozszerzyło działania upowszechniające logo produkcji ekologicznej UE.

(akta kontroli str. 4-23, 1478-1482)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

OCENA CZĄSTKOWA

Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi wspierał działania edukacyjne, informacyjne i promocyjne prowadzone przez jednostki podległe i nadzorowane. Prawidłowo udzielał dotacji na badania naukowe, których wyniki wykorzystywał

do upowszechniania wiedzy o rolnictwie ekologicznym. Opracowywał informacje i sprawozdania dotyczące rolnictwa ekologicznego i przekazywał je do Unii Europejskiej. Zrealizował wnioski pokontrolne z poprzedniej kontroli NIK dotyczącej wspierania rozwoju rolnictwa ekologicznego.

IV. Wniosek

Wniosek

W związku ze stwierdzoną nieprawidłowością, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK wnosi o podjęcie działań w celu wzmocnienia nadzoru nad Agencją Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa w zakresie zapewnienia terminowego wydawania decyzji w sprawie przyznania płatności ekologicznych i terminowej ich realizacji.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do Prezesa NIK. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykonania wniosku

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 21 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykonania wniosku pokontrolnego oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Warszawa, dnia 5 stycznia 2024 r.

Prezes
Najwyższej Izby Kontroli
Marian Banaś

/-/